

Archeologienota

Zwalm, Rozebekeplein

DEEL 2: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Zwalm, Rozebekeplein

Auteur(s)

Sarah Hertoghs

Opdrachtgever

Willy Waegeman / Charlier Consult

BAAC-Projectnummer

2016-592

Plaats en datum

Gent, 7 november 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 312

ISSN 2033-6896

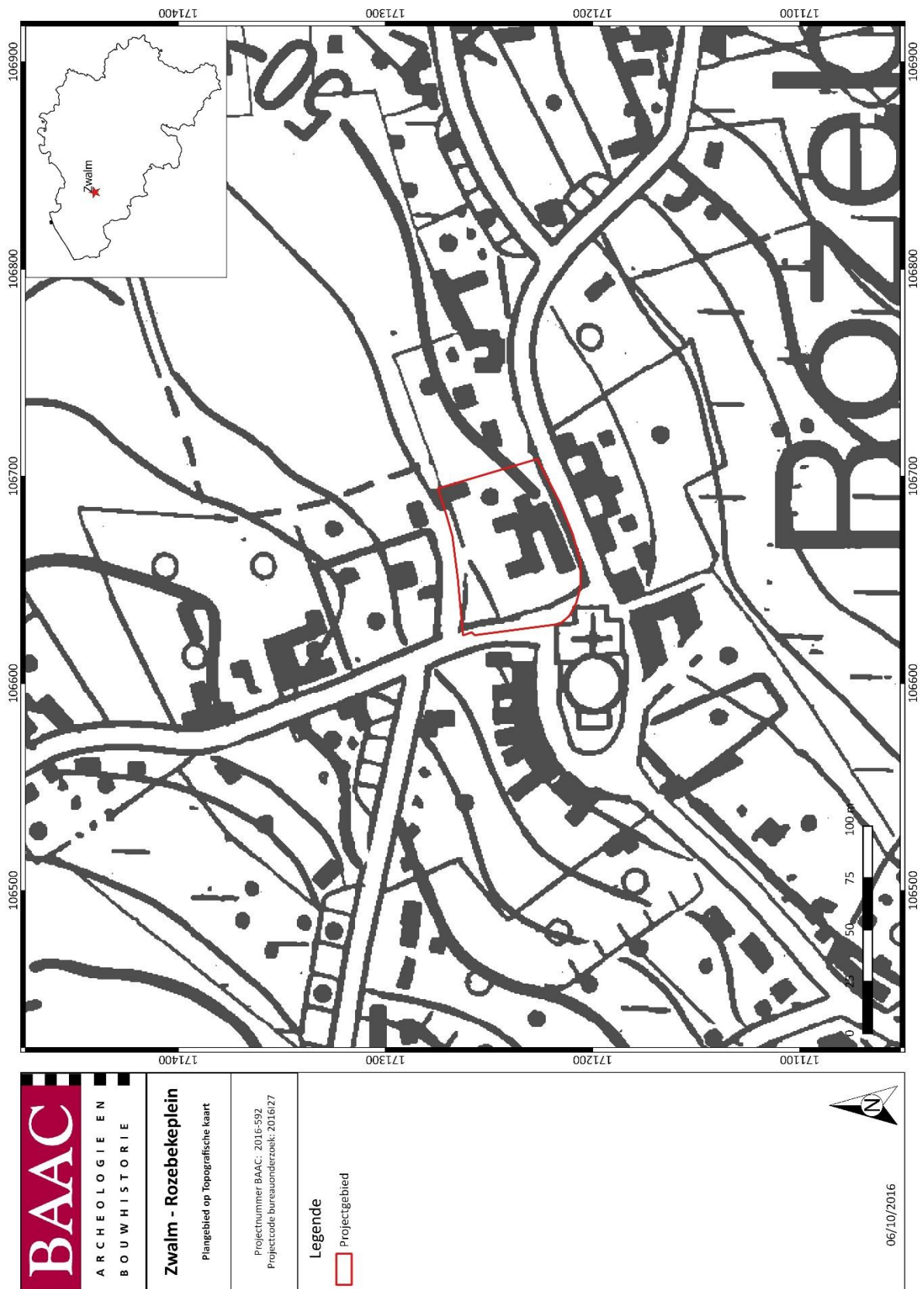
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens:	1
1.2	Archeologische voorkennis.....	5
1.3	Onderzoeksopdracht	5
1.3.1	Algemene beschrijving en doel	5
1.3.2	Aanleiding	6
1.3.3	Beschrijving ingreep/ geplande werken	7
1.3.4	Randvoorwaarden	11
1.4	Strategie en werkwijze	12
2	Assessment Bureauonderzoek	14
2.1	Methoden en technieken	14
2.2	Assessment onderzoeksgebied	14
2.2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	14
2.2.2	Historiek.....	30
2.2.3	Cartografische bronnen	32
2.2.4	Orthografische kaarten	37
2.2.5	Archeologische data	39
2.3	Besluit	43
2.3.1	Archeologische verwachting.....	43
2.3.1	Potentieel op kennisvermeerdering	46
2.3.1	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	47
2.3.2	Samenvatting	47
2.3.3	Samenvatting breed publiek	48
3	Lijst met figuren.....	48
4	Lijst met tabellen	49
5	Lijst met plannen	49
6	Bibliografie.....	53

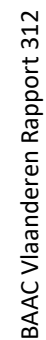
1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

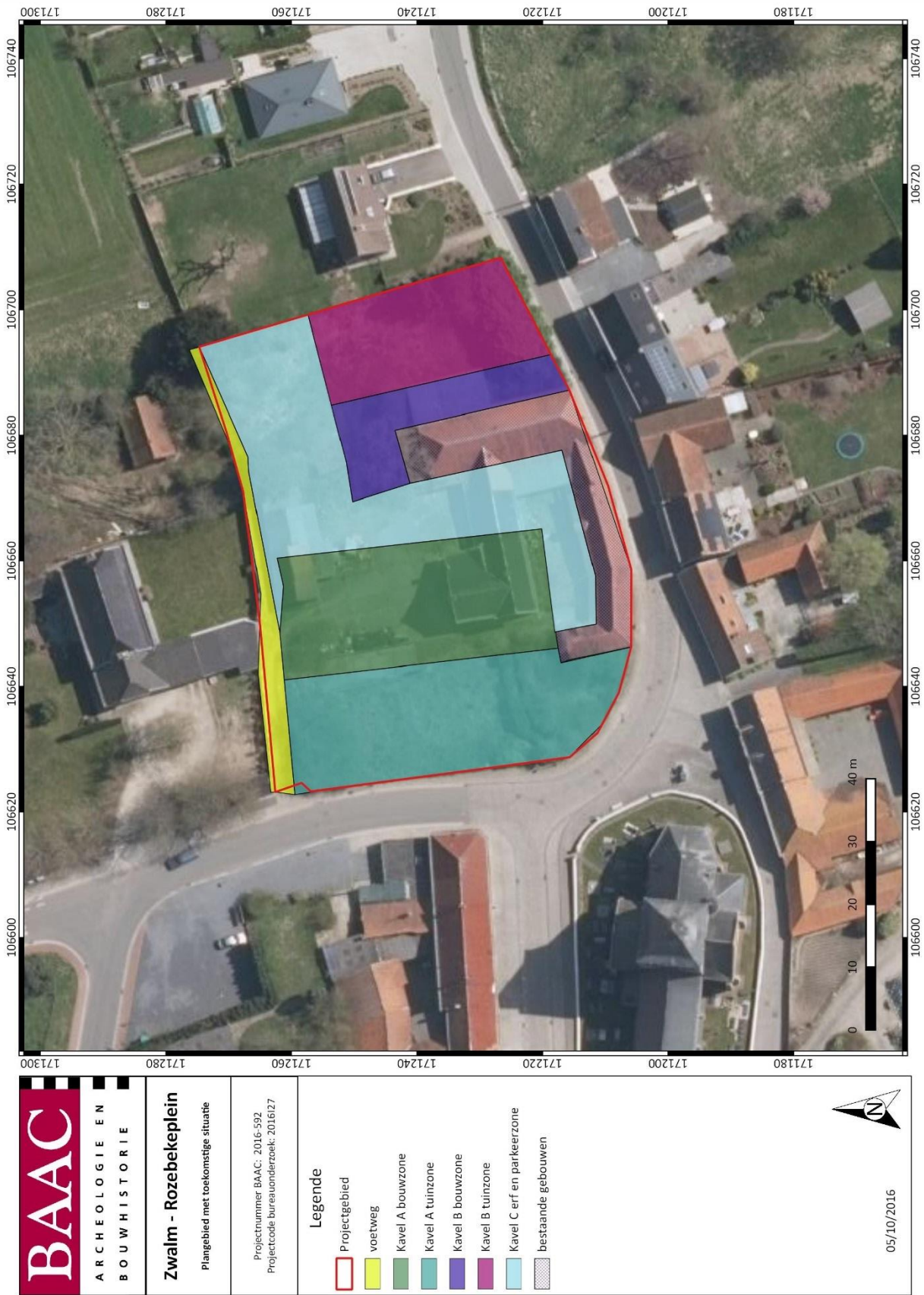
Naam site:	Zwalm, Rozebekeplein
Onderzoek:	Bureauonderzoek
Ligging:	Adres: Rozebekeplein 5, 9630 Zwalm Gemeente: Zwalm Deelgemeente: Rozebeke Provincie: Oost-Vlaanderen
Kadaster:	Zwalm-Rozebeke, Afdeling 9, sectie A, perceelnummers 411B, 412B, 412D, 413B en 414A.
Coördinaten:	NW: x: 106623 y: 171262 NO: x: 106694 y: 171274 ZW: x: 106638 y: 171207 ZO: x: 106708 y: 171226
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba Hendekenstraat 49, 9968 Assenede
Erkenningsnummer BAAC Vlaanderen:	2015/00020
Projectcode BAAC Vlaanderen:	2016-592
Projectcode bureauonderzoek:	2016I27
Erkend archeoloog/veldwerkleider:	Sarah Hertoghs / 2015/00077
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba (papier en digitaal archief)
Grootte projectgebied:	ca.4280 m ²
Uitvoeringsperiode:	06/10/2016- 28/10/ 2016
Aanleiding:	Verkaveling
Wettelijk depot:	n.v.t.
Erkend depot:	Deze archeologienota omvat enkel een bureauonderzoek Het archeologisch ensemble (papier en digitaal archief) wordt digitaal en analoog bij BAAC Vlaanderen bewaard.
Resultaten (termen thesaurus):	Semi-gesloten hoeve, Nieuwe Tijd, beken, heuvels, valleien.
Topografische kaart:	

Kadasterkaart:

Plan met gekende verstorings:

1.2 Archeologische voorkennis

N.v.t.

1.3 Onderzoeksoopdracht

1.3.1 Algemene beschrijving en doel

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernietiging. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Dit gebeurt in een prospectiefase die kan bestaan uit booronderzoek en/of gravend vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en/of proefputten.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Volgende onderzoeksvragen zijn voor archeologisch vooronderzoek relevant:

- Wat is de afbakening van het plangebied?
- Waar is het plangebied gelegen?
- Wat zijn de gekende aardkundige en ecologische kenmerken van het plangebied en de onmiddellijke omgeving?
 - o topografie
 - o geologie
 - o bodemgebruik
 - o vegetatie
- Welke zijn de gekende archeologische en historische waarden binnen het plangebied en in de onmiddellijke en ruime omgeving?
 - o bewoningsgeschiedenis

- landschapshistoriek
 - aanwezige erfgoedwaarden
 - historische ingrepen
- Welke zijn de geplande ingrepen?
 - plannen van de huidige bebouwing
 - ontwerpplannen en inrichtingsplannen
 - technische kenmerken van de aard en omvang van de toekomstige verstoring
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Welke zijn de gekende verstoringen en welke impact hebben deze op eventueel aanwezige archeologische resten?
- Kan een archeologische verwachting voor het plangebied opgemaakt worden? Zo niet, welke stappen dient men te ondernemen om wel tot een archeologische verwachting te komen?

1.3.2 Aanleiding

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de opdrachtgever de sloop van een bestaande hoevegebouw en de realisatie van een nieuwbouwproject worden uitgevoerd. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Wanneer de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en de percelen volledig buiten een archeologische zone vallen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied te Zwalm - Rozebekeplein bedraagt ca. 4280 m² en valt buiten een archeologische zone, m.a.w. een archeologienota dient bij de verkavelingsaanvraag te worden gevoegd.¹

Tijdens het raadplegen van het Geoportaal van Onroerend Erfgoed is gebleken dat de onderzoekslocatie niet gelegen is binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed (GGA) te verwachten valt. Echter biedt dit (nog) geen sluitende garantie, daar bijvoorbeeld archeologisch onderzoeken uit een recent verleden niet staan aangegeven in de betreffende GGA-kaartlaag. Voor terreinen die binnen een GGA-zone liggen dient in principe geen archeologienota te worden opgemaakt.

Wel is het plangebied en de directe omgeving beschermd als stad- en dorpsgezicht, bevindt het zich binnen een vastgestelde landschapsatlas relict (met name de Zwalmvallei tussen Nederbrakel en Nederzwalm) en staat de dorpskern van Rozebeke op de inventaris bouwkundige erfgoedgehelen. Ten slotte is tevens de te slopen hoeve vastgesteld in de inventaris van bouwkundig erfgoed relicten als hoeve van het semi-gesloten type.²

¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be> op 02/09/2016.

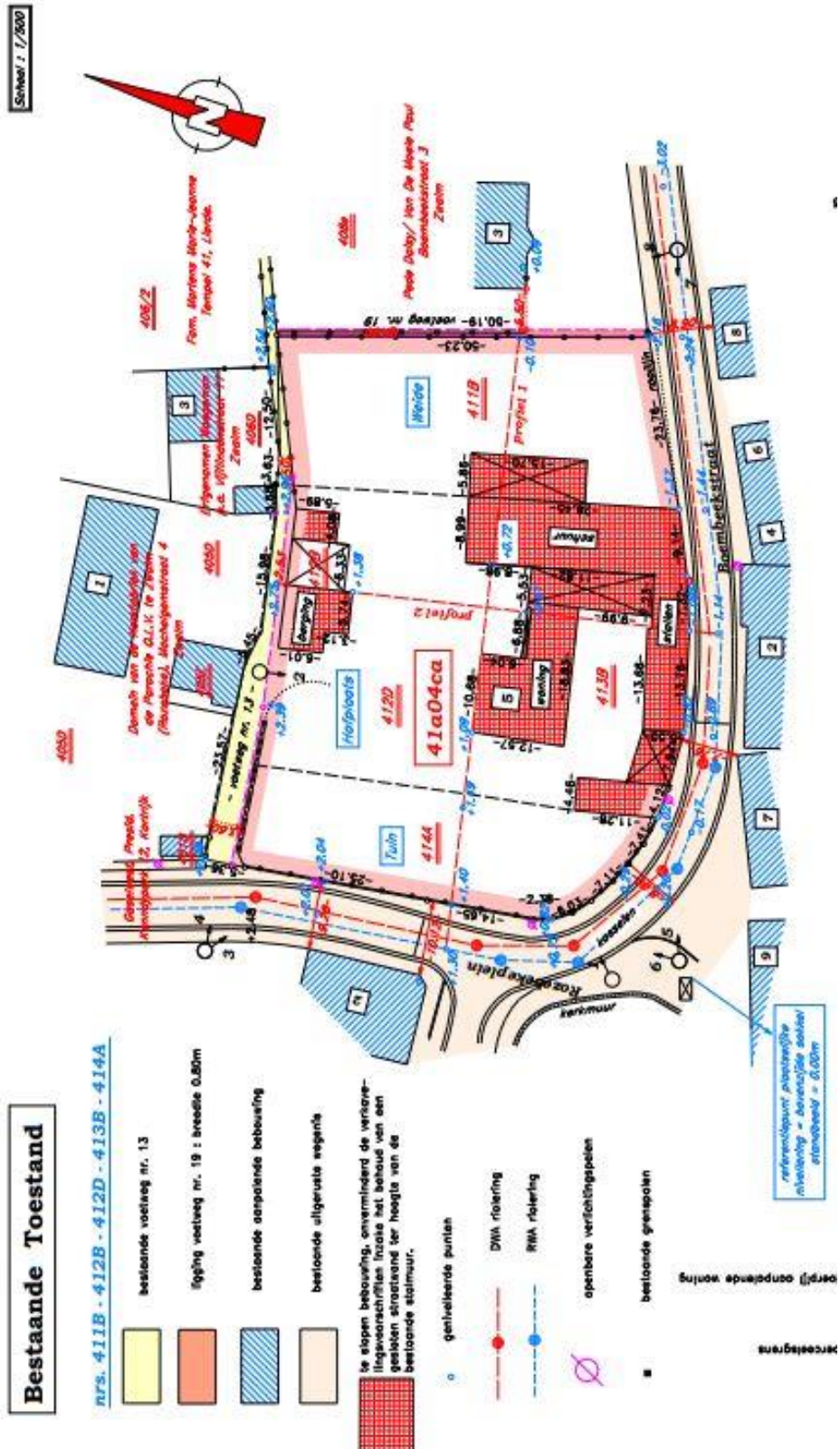
² Geoportaal 2016.

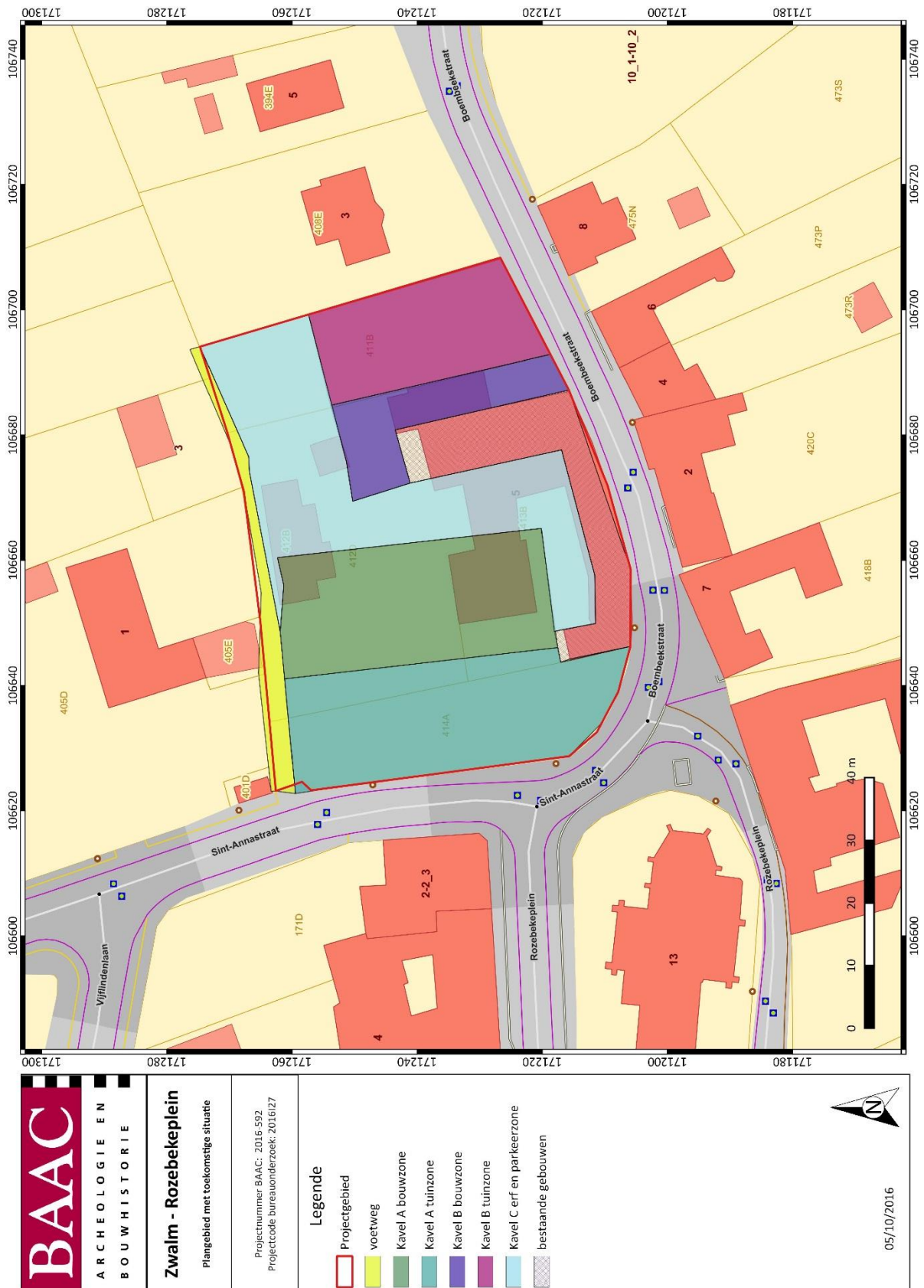
1.3.3 Beschrijving ingreep/ geplande werken

Opdrachtgever plant op het terrein een verkaveling. De terreinen zullen onderverdeeld worden in drie afzonderlijke kavels. Eerst is de afbraak van bestaande hoeve (excl. stallen) gepland, vervolgens zal een nieuwbouwproject worden gerealiseerd.

De terreinen zijn reeds in eigendom van de opdrachtgever, maar nog niet volledig toegankelijk aangezien de bestaande hoeve eerst dient te worden gesloopt. Bovendien is het terrein dicht begroeid en bevinden er zich betonnen verhardingen.

- **Afbraak van de bestaande gebouwen:** de eerste ingreep die zal plaatsvinden is de afbraak van de bestaande hoeve. De stallen krijgen een andere functie en worden in het nieuwe plan geïntegreerd.
- **Verkaveling:** Het plangebied zal onderverdeeld worden in drie kavels: A-B-C.
 - Kavel A: betreft een bouw en tuinzone (852 m²).
 - Kavel B: betreft een bouw, tuinzone en erf (1727 m²).
 - Kavel C: betreft een erf met parkeerzone (1074 m²).
 - Integratie bestaande stalgebouwen (462 m²).
- **Voetweg:** Tegen de noordelijk rand van het plangebied wordt een strook afgestaan aan de gemeenten voor de aanleg van een voetweg (186 m²).

Figuur 1: Bestaande toestand plangebied.³³ © Meet- en expertisebureau Vanta bvba.

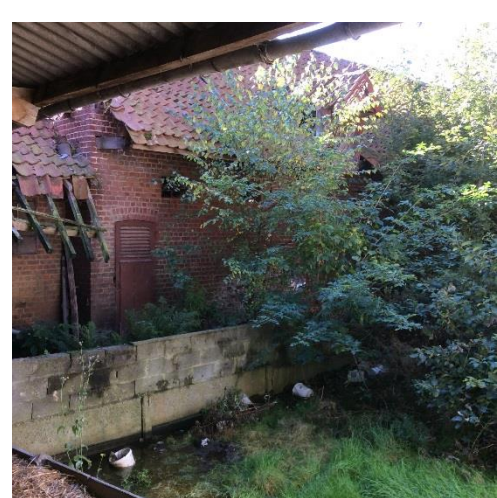
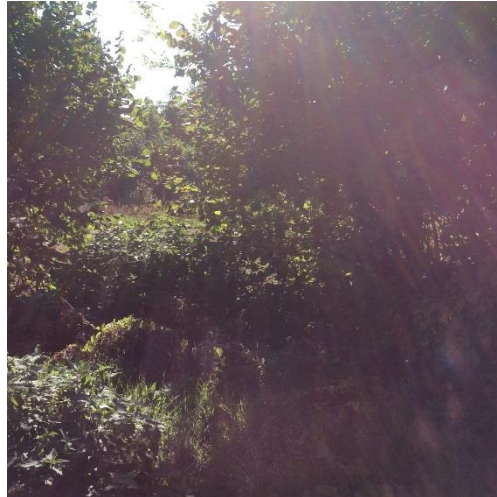

Figuur 3: weergave van de geplande ingreep (plot door BAAC op GRB-kaart).⁵

⁵ Onroerend Erfgoed 2016.

1.3.4 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat de terreinen nog gedeeltelijk ontoegankelijk zijn, gaat het hier om een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek (Figuur 10 en Figuur 4). Dit betekent dat het vooronderzoek, indien uit het bureauonderzoek blijkt dat dit nodig is, op een later tijdstip, na het vrijmaken van het terrein en de sloop van de huidige bebouwing zal worden uitgevoerd.

Figuur 4: Terreinfo's ter bevestiging van ontoegankelijkheid.⁶

1.4 Strategie en werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk-historisch kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en archeologische literatuur en de Centrale Archeologische Inventaris, evenals het Geoportaal van Onroerend Erfgoed.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij worden de gekende archeologische, historische en geologische/geografische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aansluitend wordt een uitgebreide cartografische analyse van de onderzoekslocatie uitgevoerd. Volgende kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart
- Bodemgebruikskaart

⁶ Aangeleverd door de opdrachtgever Willy Waegeman.

- Potentiële-bodemerrosiekaart

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bodemgebruikskaart feitelijk niet geschikt is voor bestudering op perceelsniveau. In de begeleidende tekst op de website van AGIV staat het volgende: *‘De informatie die door deze datasets gegeven wordt is kleinschalig. Dit heeft een belangrijke implicatie. De informatie die men haalt uit een groter gebied zoals bijvoorbeeld een provincie of het volledige Vlaamse gewest zal nauwkeuriger zijn dan de informatie die men tracht te halen uit bijvoorbeeld een bepaalde buurt. Dit wordt duidelijk wanneer ingezoomd wordt in het digitale bestand. Naarmate de kaart steeds meer vergroot wordt zal op een bepaald moment de samenhang tussen de verschillende bodemgebruikstypes verdwijnen. Het is dan ook sterk aan te raden deze kaart niet te gebruiken voor lokale studies. De informatie die hieruit gehaald wordt, is onzeker.’*⁷ De kaart werd toegevoegd omdat ze vereist wordt in de Code van Goede Praktijk, maar moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Historische en archeologische kaarten:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen/Popp-kaart
- Vandermaelen-kaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*⁸. Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Indien het gaat om gebieden met een hoge densiteit in bebouwing, moet volgens de Code van Goede Praktijk bovendien een tekstuele beschrijving van de evolutie van de historische bebouwing op de onderzoekslocatie, geïllustreerd met plannen, kaarten, foto's en tekeningen worden toegevoegd. Plangebied te Zwalm-Rozebekeplein is gelegen in een gebied met bebouwing. Echter het gaat om een hoevegebouw uit de 18de -19de eeuw en kan het gebied niet als gebied met een hoge densiteit in bebouwing worden geclassificeerd.

De geomorfologische kaart werd eveneens voor het plangebied geconsulteerd.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen door derden.

⁷ https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001

⁸ Beyaert et al. 2006.

2 Assessment Bureauonderzoek

2.1 Methoden en technieken

VONDSTEN

N.v.t.

STALEN

N.v.t.

CONSERVATIE

N.v.t.

SPOREN

N.v.t.

2.2 Assessment onderzoeksgebied

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot het onderzoeksgebied en zijn omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.2.1.1 Topografische situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van het Rozebekeplein 5 te Rozebeke, Zwalm. De deelgemeente Rozebeke bevindt zich in het zuiden van de gemeente Zwalm. Het plangebied situeert zich in de dorpskern van Rozebeke, net naast de kerk (Figuur 6).

De gemeente Zwalm ligt in Oost-Vlaanderen, in de streek van de Vlaamse Ardennen. De gemeente wordt doorsneden door de Munkbos- en de Zwalmbeek. Deze laatste loopt ten oosten van het plangebied. De rivieren en zijbeken zorgen voor een heuvelachtig landschap in de omgeving van Zwalm.⁹

Het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 51,8 m en 49,37 m + TAW (Figuur 7). Het terrein bevindt zich op de flank van een heuvelrug, die op zijn hoogtepunt 92 m TAW boven het zeeniveau ligt en een vallei met 25 m TAW. Door de vallei loopt de Zwalmbeek, waarvan een aftakking zich ten zuiden van het plangebied bevindt (Figuur 7).

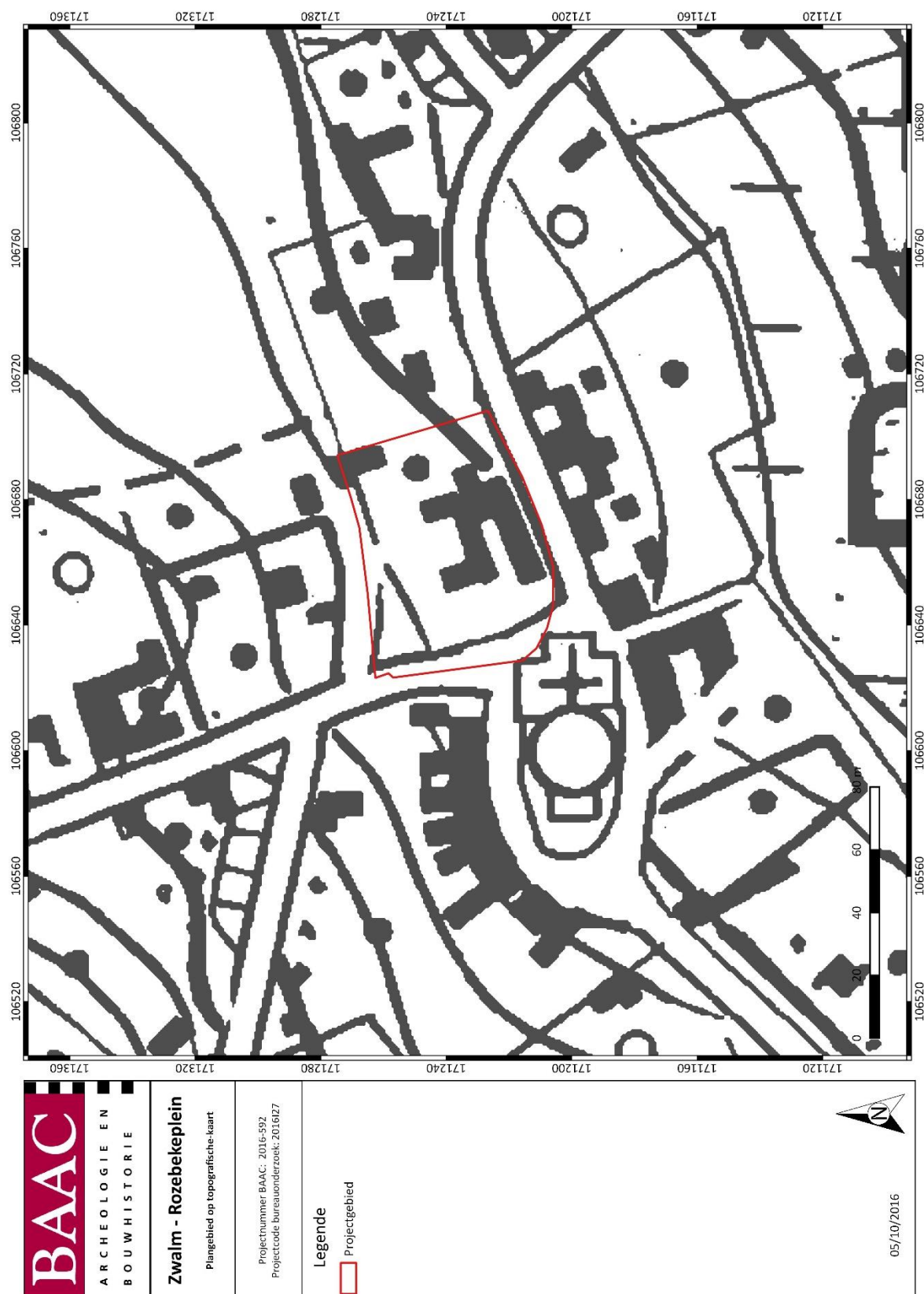
Het onderzoeksgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 4280 m² en is momenteel gedeeltelijk bebouwd in het zuiden en het noorden van het plangebied (Figuur 10).

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 120306.

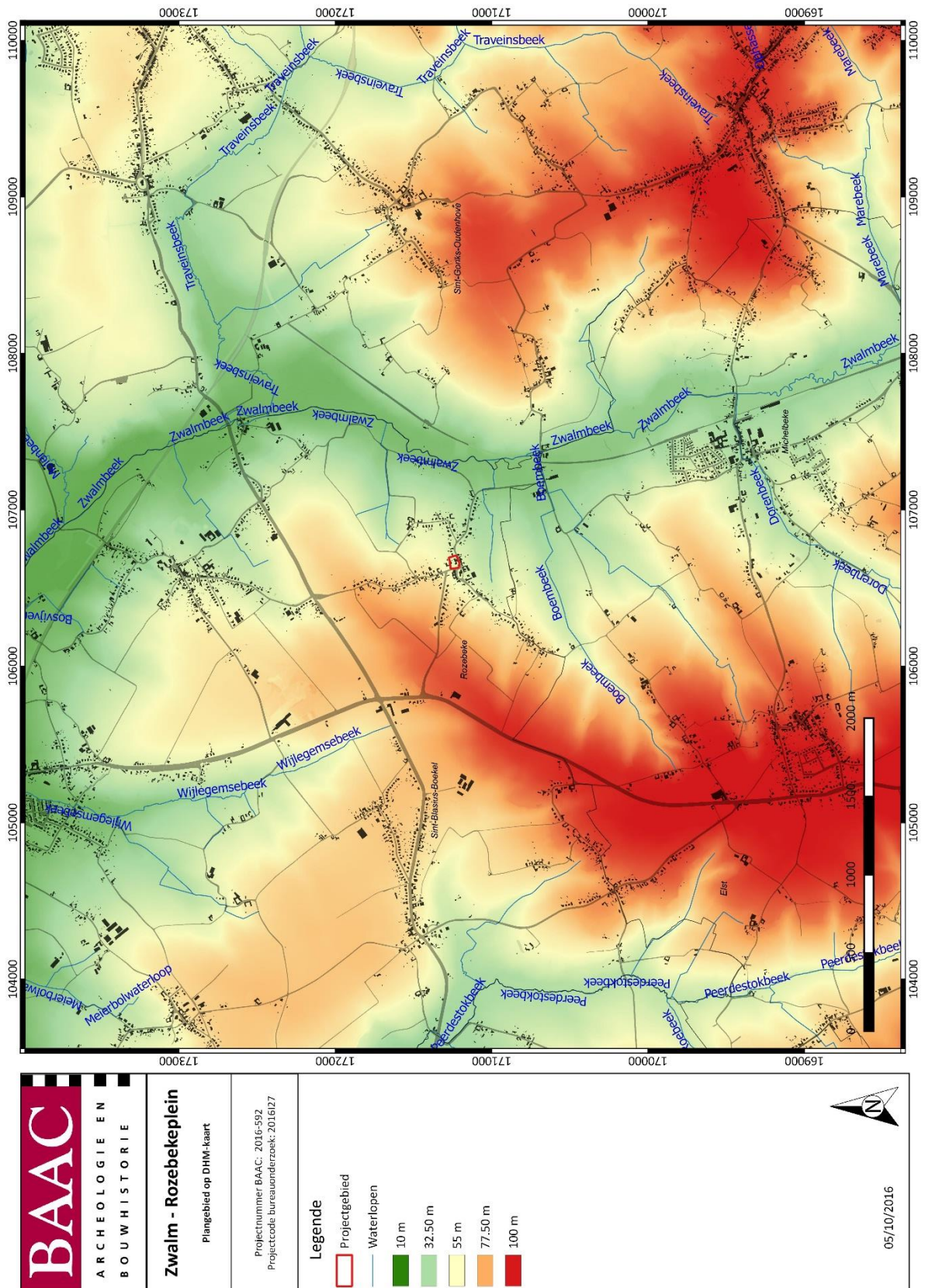
Figuur 5: Plangebied op de GRB-kaart.¹⁰

¹⁰ AGIV 2016.

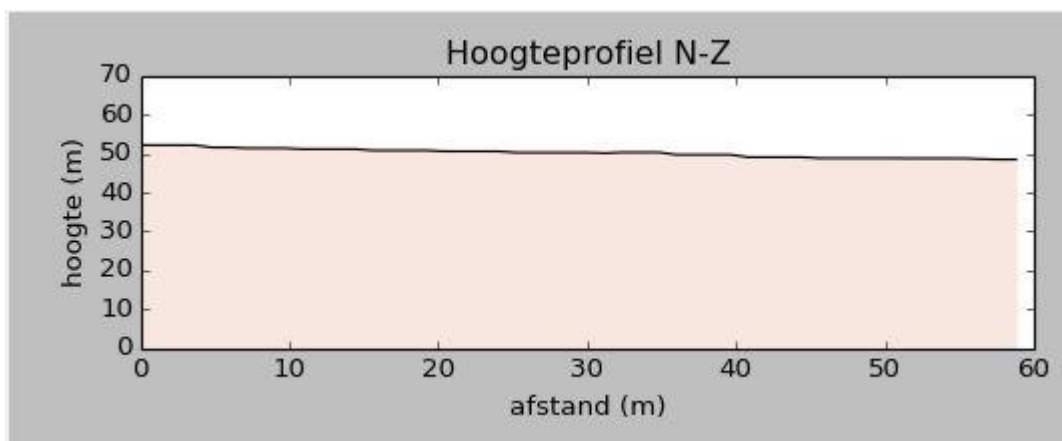
Figuur 6: Projectgebied op de topografische kaart.¹¹

¹¹ AGIV 2016.

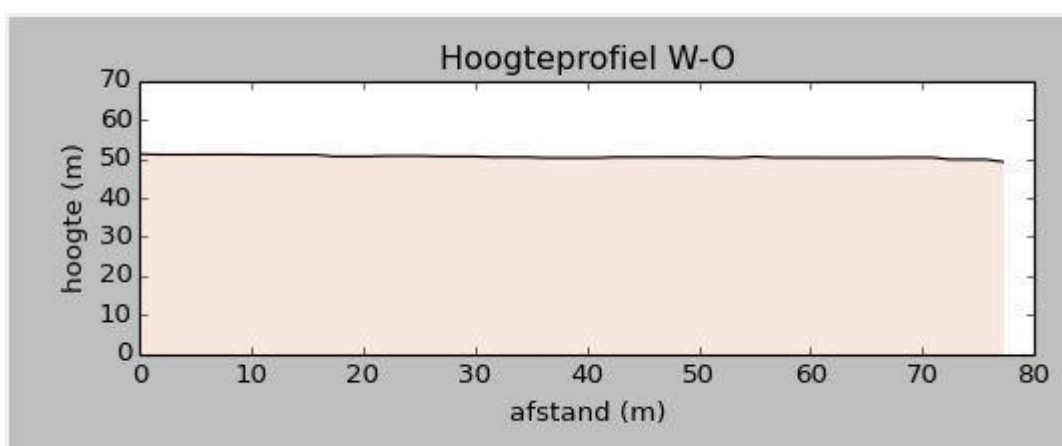

Figuur 7: Projectgebied op de DHM-kaart met weergave van de hydrografie (omgeving).¹²

¹² AGIV 2016.

Figuur 8: Hoogteverloop terrein in N-Z-richting.¹³

Figuur 9 Hoogteverloop terrein in W-O-richting.¹⁴

¹³ AGIV 2016.

¹⁴ AGIV 2016.

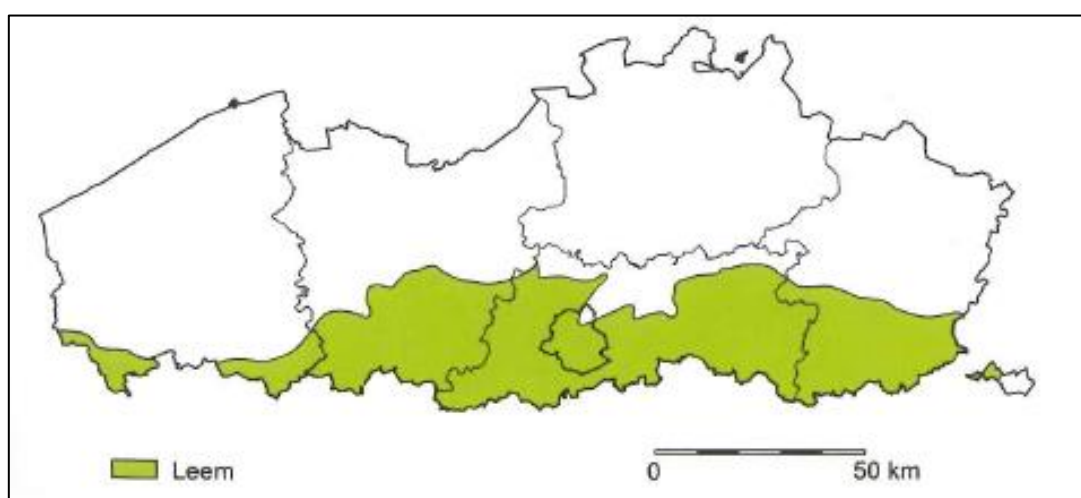
Figuur 10: Projectgebied op de orthofoto.¹⁵

¹⁵ AGIV 2016.

2.2.1.2 Geologie en landschap

2.2.1.2.1 Algemeen

Het plangebied ligt in de Leemstreek. Aan het begin van het Quartair werd het Tertiaire (d.w.z. Paleogene en Neogene) landschap in Midden-België (in die tijd een kustvlakte) door tectonische werking opgeheven, terwijl een zeespiegelverlaging er tegelijk voor zorgde dat de erosiebasis van de rivieren dieper kwam te liggen. Het huidige Noordzeebekken kwam hierbij droog te liggen. Tijdens het Quartair heerste een polair klimaat van verschillende opeenvolgende ijstijden die werden afgewisseld met interglacialen waarin het klimaat een stuk zachter was. Tijdens de ijstijden werden sneeuw, zand en leem in het toenmalige toendralandschap uit de bovenste bodemlagen opgeblazen door de overheersende noord- en noordwestelijke winden en als een dekmantel afgezet.¹⁶ Aldus vormde zich in Midden-België een gordel van lössafzettingen die over het algemeen wordt aangeduid als de Leemstreek (zie Figuur 11).

Figuur 11: De Leemstreek in Vlaanderen.¹⁷

Uit de drooggevalen Noordzeebedding werd fijn materiaal opgewaaid en door noordwestenwinden landinwaarts vervoerd. De grofste korrels (zand) werden rollend en springend (door saltatie) getransporteerd en niet ver van hun oorsprongsgebied afgezet. De fijnste korrels (löss of leem) bleven langer in suspensie en werden tijdens sneeuwstormen (niveo-eolisch) meegevoerd en verder in het binnenland afgezet (Figuur 12).¹⁸ Löss is een door de wind afgezet, homogeen, poreus en licht coherent sediment dat overwegend uit kalkrijke silt bestaat. Het is opgebouwd uit splinterige korreltjes tussen 16 en 62 μm , afkomstig van gesteenten die door gletsjers onder zeer hoge druk zijn fijn gemalen. De lössafzettingen zijn vooral te vinden in het zuidelijke deel van West- en Oost-Vlaanderen (Vlaamse Ardennen), Brabant (Pajottenland) en Zuid-Limburg (Haspengouw).¹⁹ Ten zuiden van Samber en Maas vormde de hoogte een obstakel en werd geen löss meer afgezet. Aldus ontstond in Vlaanderen en Midden-België een zonering van noord naar zuid met een noordelijke Zandstreek en een zuidelijke Leemstreek. Daartussen bevindt zich een overgangsgebied, dat als de Zandleemstreek wordt aangeduid (Figuur 13).²⁰

¹⁶ Claes & Gullentops, 2001, 22.

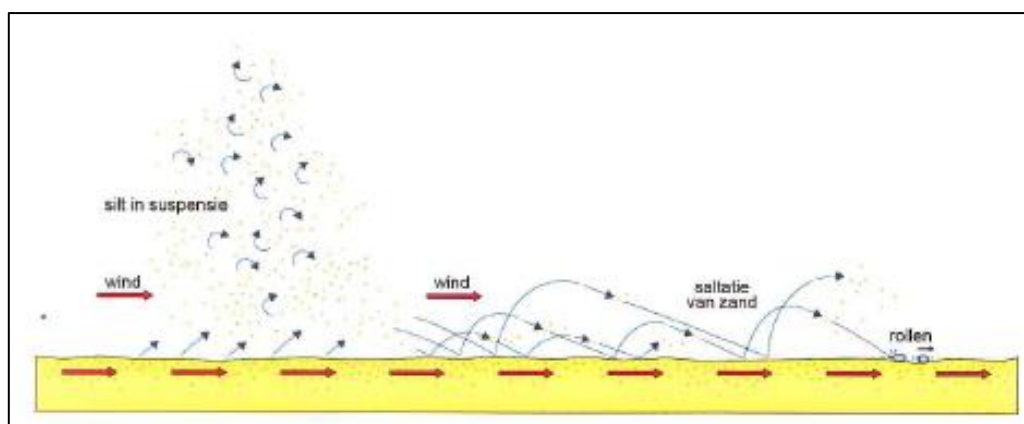
¹⁷ Borremans 2015.

¹⁸ Verheye & Ameryckx, 2007, 23.

¹⁹ Borremans, 2015, 249-250.

²⁰ Verheye & Ameryckx, 2007, 23.

Het grootste deel van de löss dateert uit het Weichselien (117.000 tot 11.755 BP²¹) en kan globaal genomen in twee fasen opgedeeld worden, namelijk het Hesbayaan en het Brabantiaan. Beide fasen vormen respectievelijk het Lid van Haspengouw en het Lid van Brabant binnen de Formatie van Gembloix, die de lössafzettingen omvat.²² Het Hesbayaan stamt uit de eerste fase van het Weichselien (Vroeg-Weichselien, van 117.000 tot 76.000 BP), toen er een koud, maar vochtig klimaat heerste met veel neerslag. Hierbij werd de afgezette leem in belangrijke mate door smeltwaters herwerkt, waardoor een afwisseling van zand- en leemlagen (resp. afgezet bij hoog en laag debiet) ontstond. In dit opzicht spreekt men over niveo-eolische afzettingen uit het Hesbayaan, die algemeen worden aangeduid als Haspengouwleem.²³ Deze bevat een niveo-eolische stratificatie, ijswiggen, gevlekte horizonten, toendrapolygonen en allerhande vervormingen die eigen zijn aan een koud maar vochtig klimaat.²⁴ Tijdens het Brabantiaan, dat vooral samenvalt met de middelste fase van het Weichselien (Midden-Weichselien of Pleniglaciaal, van 76.000 tot 15.700 BP) was het klimaat eveneens zeer koud maar veel droger. Hierbij werd de zgn. Brabantleem door de wind, dus eolisch, afgezet waarna deze grotendeels ter plaatse bleef liggen. Cryoturbatieverschijnselen komen er veel minder in voor, gelet op de droge omgeving. Zowel het Brabantleem als het Haspengouwleem is over het algemeen assymetrisch op de hellingen van de vele dalen afgezet, wat van invloed is geweest op de dikte van het leemdek dat minder dik is op de steilere noordoostelijk georiënteerde hellingen dan op de zwakkere zuidwestelijk georiënteerde hellingen. Over het algemeen hebben de lössafzettingen reliëfnivellerend gewerkt en liggen ze rechtstreeks op het Paleogeen- en Neogeensubstraat, enkel gescheiden door een grindlaag die bestaat uit silex en herwerkte Cenozoïsche zandstenen en keien afkomstig van Paleozoïsche gesteenten, het zogenaamd “diachroon restgrind”.²⁵

Figuur 12: Eolisch transport van zand en silt (leem) door suspensie, saltatie en rollen.²⁶

Beide fasen worden soms van elkaar gescheiden door een paleobodem, de zogenaamde “Kesseltbodem”, maar die is niet overal aanwezig.²⁷ Later, tijdens het Holocene (11.755 BP tot nu), werd het klimaat gevoelig warmer en tevens opnieuw natter. Het toendralandschap werd vervangen door bosvegetatie. De bovenkant van de tijdens het Brabantiaan afgezette leem werd door de toegenomen neerslag ontkalkt (in tegenstelling tot de onderkant van het pakket en de Haspengouwleem). Tevens nam de erosie vanaf deze periode weer toe, hetgeen werd versterkt door de door de mens veroorzaakte ontbossing van het landschap vanaf de tweede helft van het Holocene.

²¹ BP = *Before Present*, waarbij het heden gelijkgesteld is met het jaar 1950 n.C.

²² Borremans, 2015, 249.

²³ Claes & Gullentops, 2001, 22.

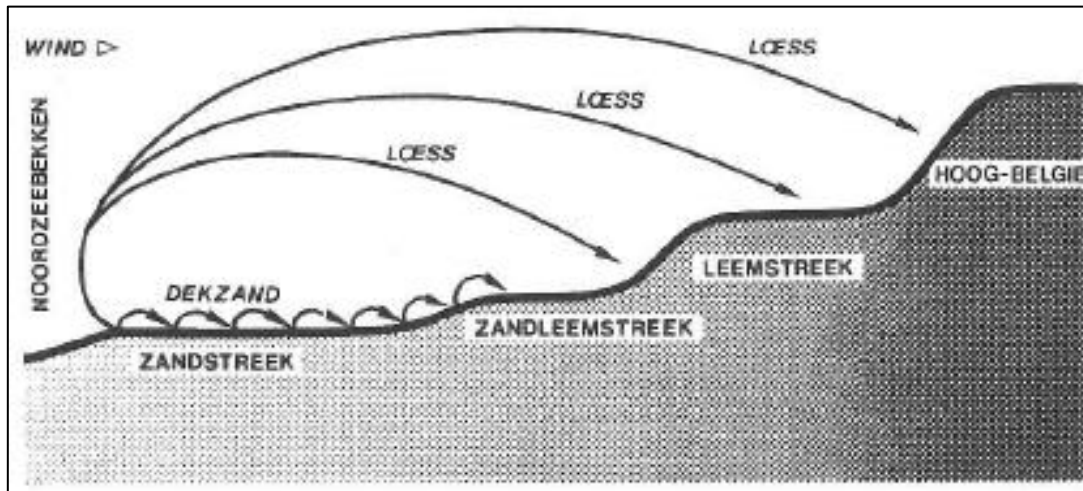
²⁴ Bogemans & Van Molle, 2005, 3.

²⁵ Borremans, 2015, 250.

²⁶ Borremans 2015.

²⁷ Claes & Gullentops, 2001, 22; Bogemans & Van Molle, 2005, 3-4.

Hierbij werd colluvium in de valleien en depressies afgezet. In rivier- en beekdalen, zoals dat van de Dender, werd tevens alluvium afgezet.²⁸

Figuur 13: Ontstaan van de Zandstreek, Zandleemstreek en Leemstreek.²⁹

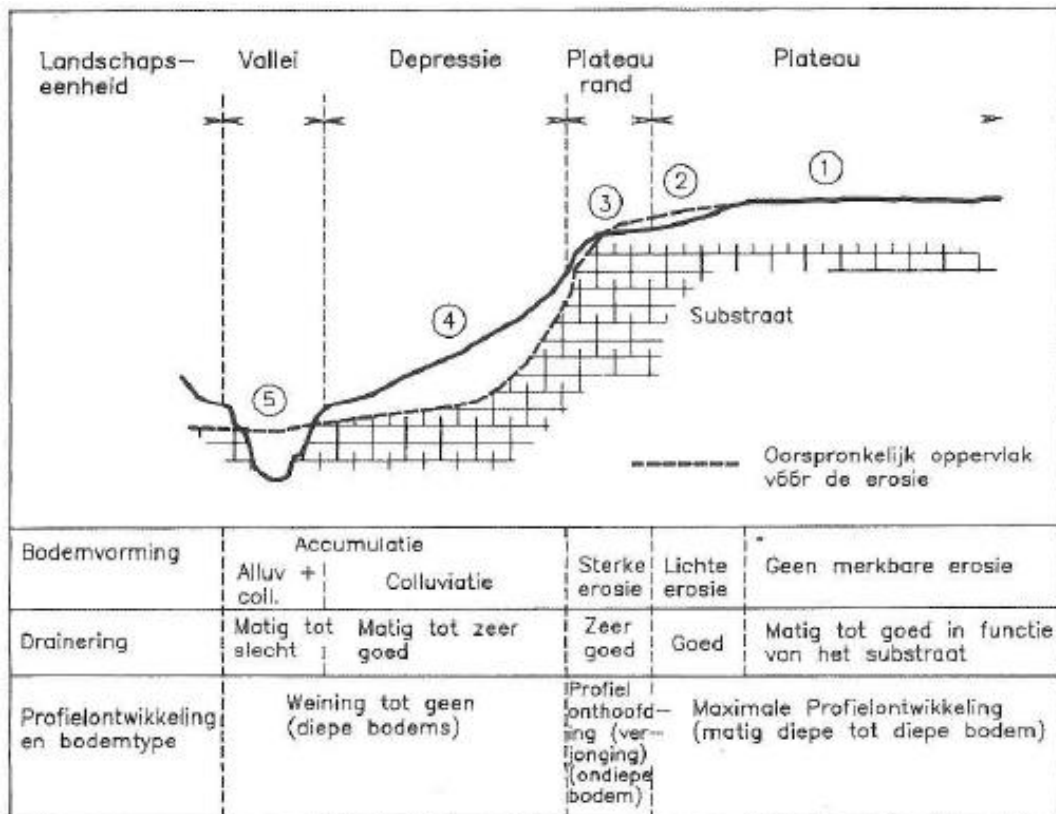
Deze evolutie leidde tot de typische structuur van het landschap in de Leemstreek met dendritisch versneden erosiegeulen en plateau-, helling- en valleigronden (Figuur 14). Op de vlakke plateaus, die zo'n 75 % van het oppervlak in de Leemstreek uitmaken, is er geen merkbare erosie en hebben zich diepe bodems ontwikkeld met een uitloging van calcië en kleimineralen. Deze gronden hebben meestal een goede drainering. Op de plateaurand vindt daarentegen juist onder het reliëf-knikpunt maximale erosie plaats met profielonthoofding en bodemverjonging. De drainage is hier zeer goed. Op de lagere delen van de helling (depressiegronden) treedt accumulatie op van materiaal dat hoger werd geërodeerd (colluvium). De drainage is matig. In de valleien is het bodemprofiel dan weer zeer sterk aangereikt met hellingsmateriaal of alluvium afkomstig van de waterlopen. De drainage is matig tot slecht te noemen.³⁰ De sterke versnijding van het reliëf zorgt, behoudens in Droog Haspengouw, voor dagzomend pre-Quartair substraat in de natte dalen: tertiaire klei in het zuiden van West-Vlaanderen, tertiaire klei en zand in het zuiden van Oost-Vlaanderen, het westen van Brabant (Pajottenland) en het zuiden van Limburg (Vochtig Haspengouw), en tertiair zand in het oosten van Brabant.³¹

²⁸ Claes & Gullentops, 2001, 22.

²⁹ Verheyne & Ameryckx 2007.

³⁰ Verheyne & Ameryckx, 2007, 30.

³¹ Maréchal *et al.*, 1992, 252.

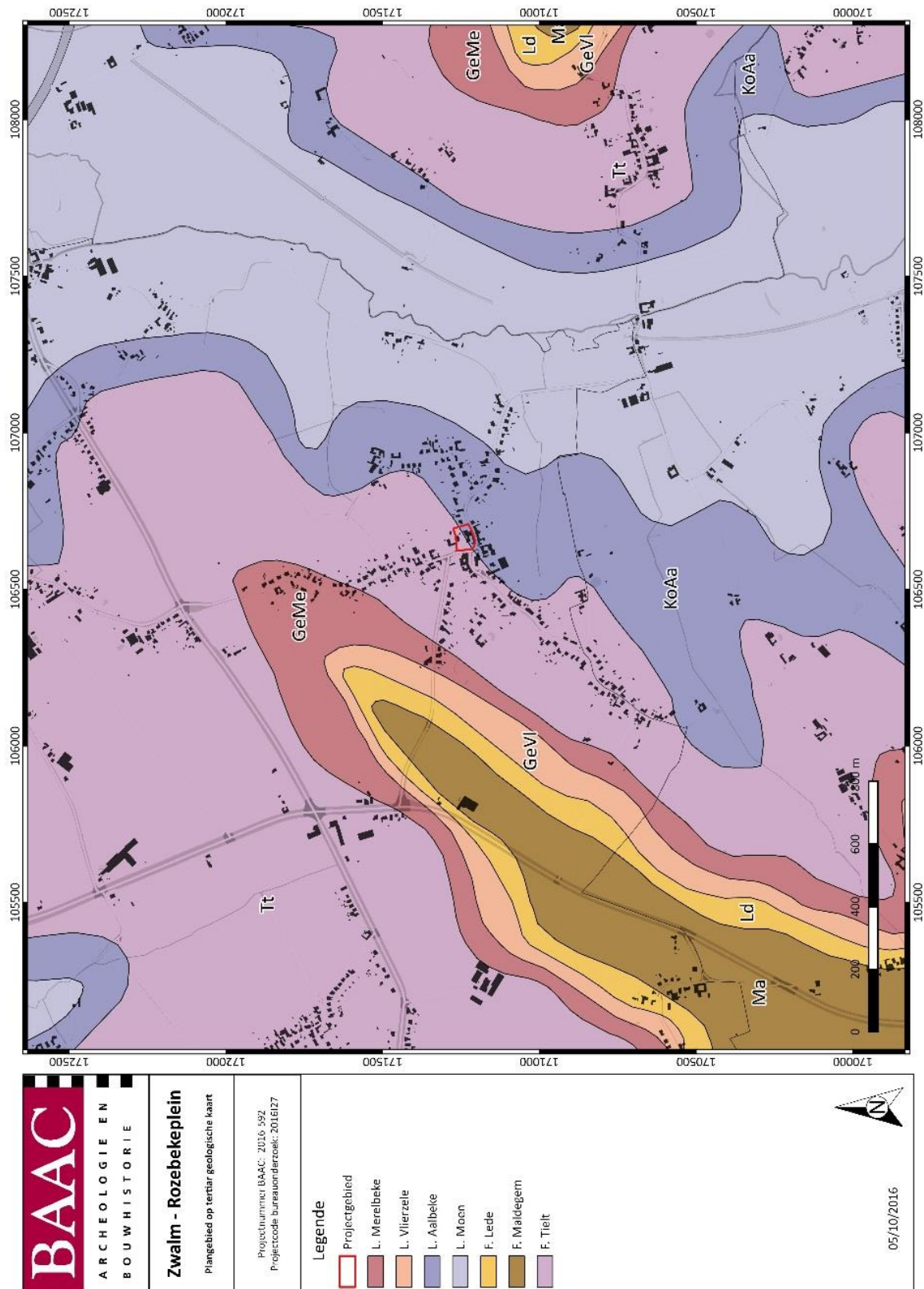
Figuur 14: Erosie, sedimentatie en bodemvorming in de Leemstreek.³²

2.2.1.2.2 Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*³³ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door de formatie van Tielt (Tt) enerzijds en het lid van Aalbeke (KoAa) anderzijds (Figuur 15). De formatie van Tielt bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand tot silt en is kleihoudend. Het lid van Aalbeke bestaat uit donkergrijze tot blauwe klei en glimmers.

³² Verheye & Ameryckx 2007.

³³ DOV Vlaanderen, 2016.

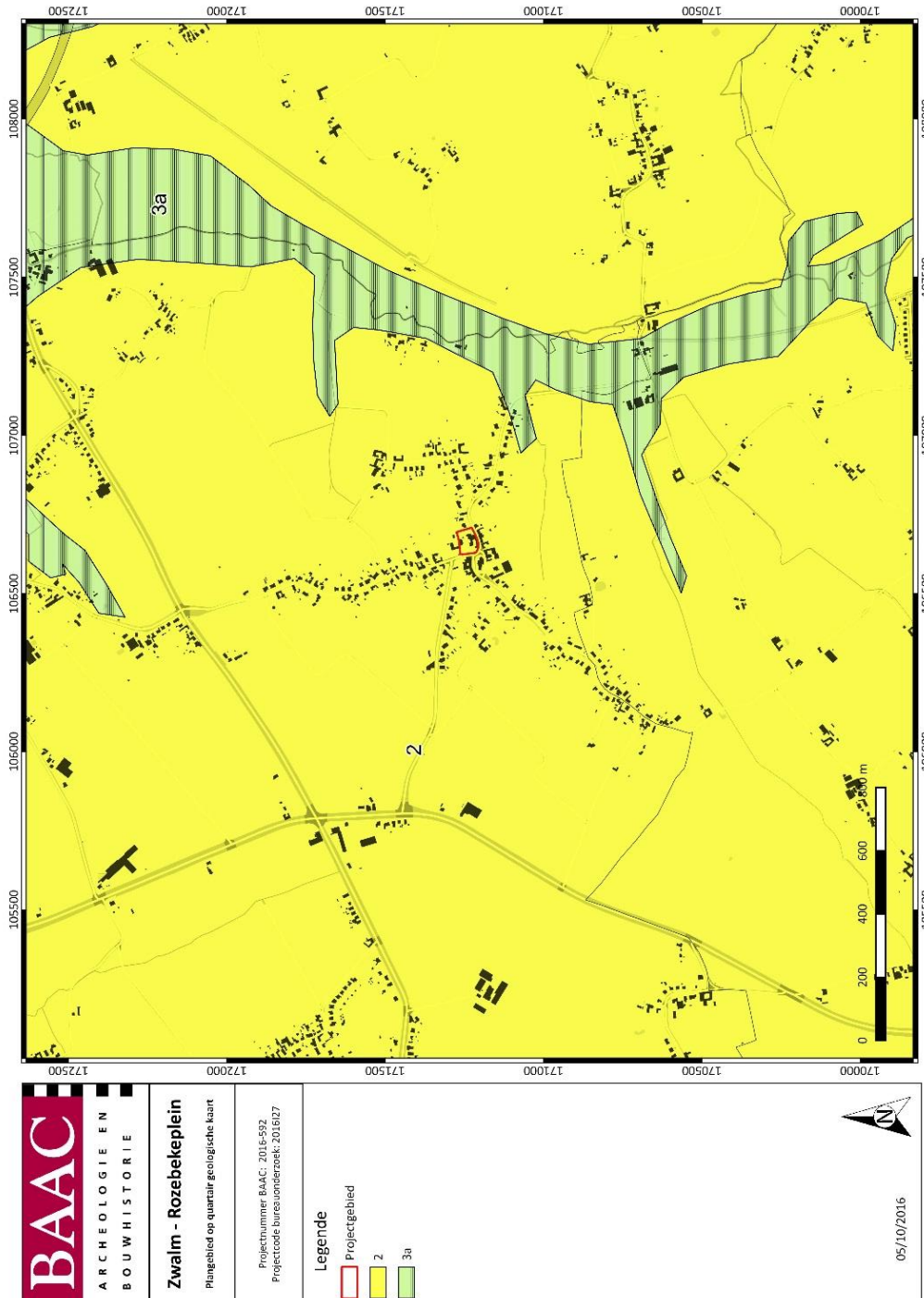

Figuur 15: Projectgebied op de tertiair geologische kaart.³⁴

³⁴ AGIV 2016.

2.2.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart op schaal 1:200.000 (Figuur 16) bevinden er zich binnen het plangebied mogelijk hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) en zandige tot siltige eolische afzettingen van het Weischeliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw). Het gaat om zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen (Figuur 17).

Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.³⁵

³⁵ DOV Vlaanderen, 2016.

2	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 17): Kenmerken van de quartairgeologische kaart voor wat betreft het plangebied.³⁶

2.2.1.2.4 Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen³⁷ is de bodem in het plangebied gekarteerd als *bebouwde zone* (OB) en *sterk afgegraven gronden* (OT). In de omgeving van het plangebied bevinden zich *matig droge leembodems zonder profiel* (Acp), *matig droge leembodems met textuur B-horizont* (Aca) en *droge leembodems met textuur B-horizont* (Aba1) (Figuur 5).

De geomorfologische kaart³⁸ vertoont voor de sedimenten uit het Riss en Riss-Würm een lithologische bepaald plateau en een lithologische bepaalde hellingsdenudatie, vooraf gegaan door eerst een concaaf en vervolgens een convex hellingsprofiel. Het plangebied zelf ligt op een soort plateau waar waarschijnlijk zowel processen van erosie als colluvium hebben plaatsgevonden.

De bodemerosiekaart³⁹ toont voor het plangebied zelf geen informatie over de graad van erosie (Figuur 19). Doch de gebieden in de buurt van het plangebied vertonen een hoge graad tot zeer hoge graad van bodemerosie. Op de bodemgebruikskaart⁴⁰ wordt het plangebied ingekleurd als deels bebouwd en deels akkergrond (Figuur 20).

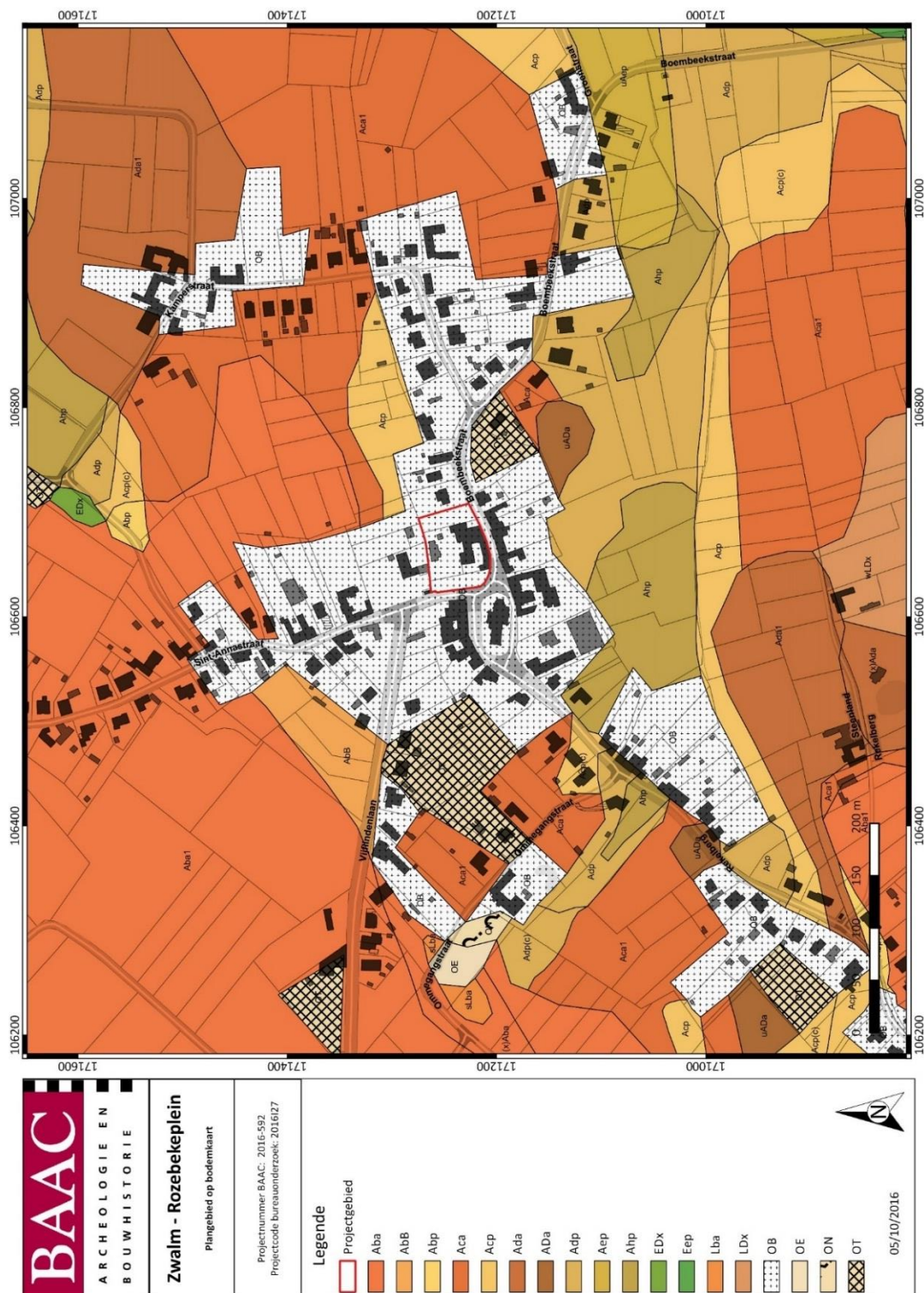
³⁶ AGIV 2016.

³⁷ AGIV 2016.

³⁸ Nationaal Centrum voor Geomorfologisch Onderzoek. Wegens copyright issues mag deze kaart niet worden afgebeeld.

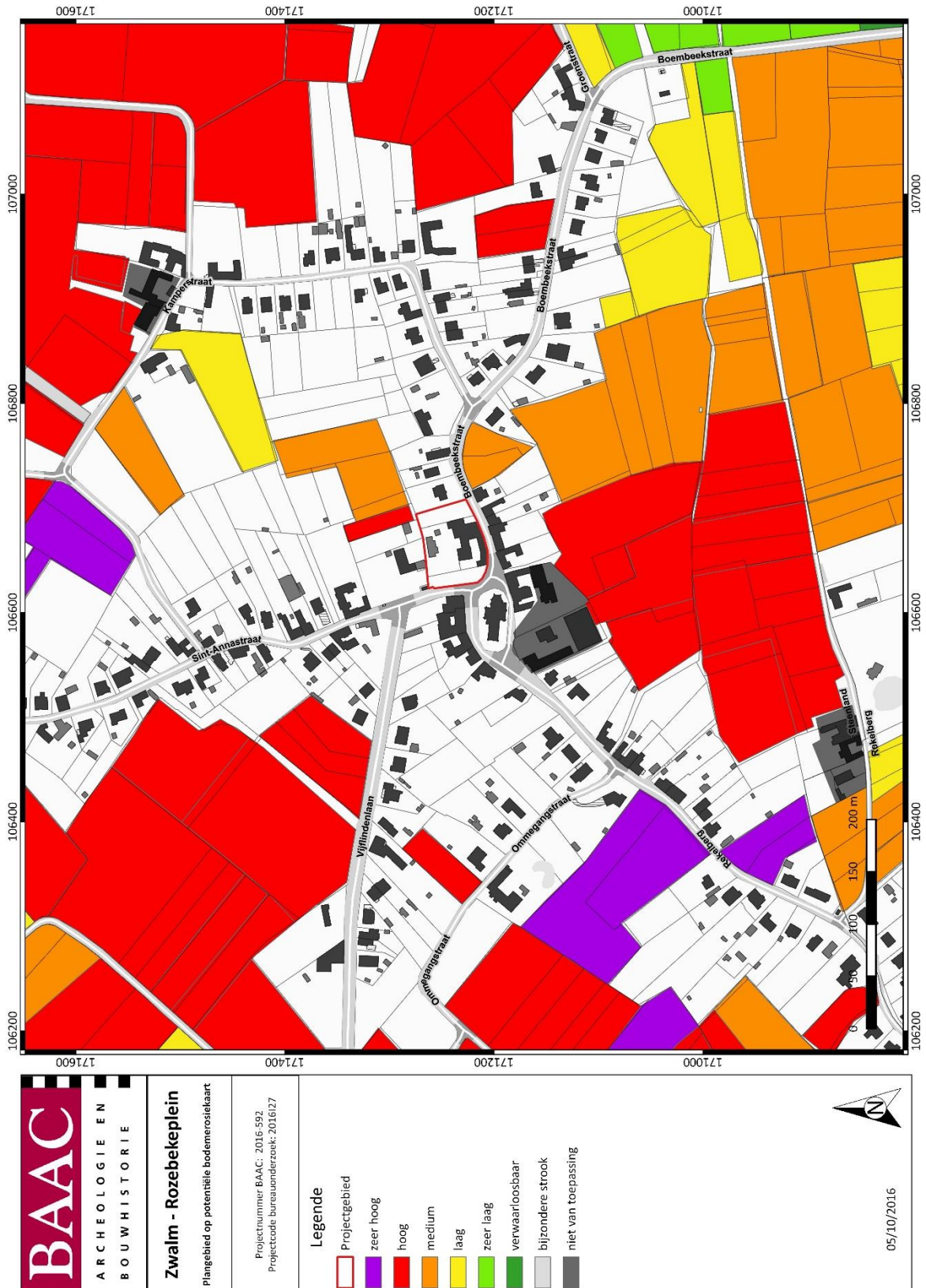
³⁹ AGIV 2016.

⁴⁰ AGIV 2016.

Figuur 18: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.⁴¹

⁴¹ AGIV 2016.

Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen.⁴²

⁴² AGIV 2016.

⁴³ AGIV 2016.

2.2.2 Historiek

Zwalm zou oorspronkelijk zijn naam hebben gekregen door de gelijkaardige rivier Zwalm. Reeds in de Romeinse periode zou deze streek zijn bewoond geweest door Nerviërs van Overrijnse oorsprong. De *Slag aan de Sabis*, door Caesar uitvoerig beschreven in de *Bello Gallico*, zou omstreeks 57 in de streek rond Zwalm hebben plaatsgevonden. Tijdens de Romeinse overheersing behoorde Zwalm tot *Gallia Belgica*. Aangezien de aanwezigheid in Velzeke van een belangrijk Romeinse legerkamp, bevond er zich in de streek een aftakking van de weg Boulogne-sur-Mer naar Keulen, met name de heirweg van Bavay naar Velzeke. Resten van deze weg werden reeds aangetroffen tijdens verschillende veldprospecties (zie 2.2.4).⁴⁴

In 976 beschikten de monniken van de Sint-Baafsabdij van Gent over een nederzetting op 'Ten Berge,' ten noordoosten van de monding van de Wijlegemse beek in Zwalm. Hiervan zou de naam Munkzwalm zijn afgeleid.⁴⁵

De naam 'Suualmam' wordt voor het eerst vermeld in 1003. De oude kasselrijen en heerlijkheden stonden onder de voogdij van de Heren van Gavere of Zottegem. Tijdens de Franse Overheersing (1794-1815) kregen ze meer zelfstandigheid onder het gezag van een burgemeester.⁴⁶

Rozebeke, als deelgemeente van Zwalm, maakte als middeleeuws dorp deel uit van de heerlijkheid (later baronie) Schorisse in het land van Aalst en was eigendom van de familie Lummen. De Gentse Sint-Pietersabdij oefende het patronaat over de Onze-Lieve-Vrouwekerk uit.⁴⁷ De oudste vermelding is *Rosbecca* en dateert uit 1108. De naam zou ontstaan zijn uit het Germaanse woorden voor riet (Rausa) en beek (Baki).⁴⁸ Tot op heden heeft Rozebeke zijn historisch karakter behouden. Op de kaart van Horenbault (1619) en Leclerc (1784) werd Rozebeke als dorp opgetekend. De dorpskern van Rozebeke is hedendaags opgenomen in de inventaris van bouwkundig erfgoed als beschermd dorps- en stadgezicht.⁴⁹

⁴⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 120306.

⁴⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 120306.

⁴⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 120306.

⁴⁷ Vandeputte 2008, 454.

⁴⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 121623.

⁴⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016, ID 302300.

Figuur 21: Kaart van Horenbault (1619) met situering Rozebeke.⁵⁰

Voor het plangebied zelf is de aanwezige hoeve van het semi-gesloten type (Rozebekeplein 5) opgenomen als vastgesteld object in de inventaris bouwkundig erfgoed. Het gaat om een boerenwoning met aansluitende schuur en stallen met oudere kernen uit de 18de en de 19de eeuw. Ze vormen een beeldbepalend en sterk gesloten wand langsheen de Boembeekstraat. Voor de sloop van dergelijke gebouwen gelden bepaalde rechtsgevolgen.⁵¹ Deze vormen echter geen onderdeel van deze archeologienota. De opdrachtgever meldt dat voor de sloop van het gebouw en overeenkomst met Onroerend Erfgoed is gesloten.⁵²

Figuur 22: Hoeve van het semi-gesloten type te Rozebekeplein 5, Rozebeke (Zwalm).⁵³

⁵⁰ Land van Aalst, Jacques Horenbault 1619: <http://users.telenet.be/peter.de.clercq/lvakaartmb.jpg>

⁵¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/vastgestelde-inventarissen/rechtsgevolgen/>

⁵² Rapport Bureau voor ruimtelijke planning VOORLAND 2016.

⁵³ Inventaris Onroerend Erfgoed, bouwkundig erfgoed ID 45294.

2.2.3 Cartografische bronnen

Een andere belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd, zijn enkele historische kaarten geraadpleegd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Het historisch kaartmateriaal geeft een beeld van hoe (eventuele) bebouwing evolueerde door de eeuwen heen, maar pas vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen, m.a.w. vanaf de 18de eeuw. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op de kaarten geen garantie dat er geen bebouwing geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven, en was er geen of weinig aandacht voor de “gewone bewoning”/burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.⁵⁴ De Ferrariskaart (Figuur 23) is een goede bron om informatie in te winnen over het landgebruik in het verleden.

Het gebied binnen het onderzoeksterrein wordt aangegeven als erf met hoeve en bijgebouwen, waarbij het noordwestelijk gelegen bijgebouw van de rest wordt afgesloten door een haag. Het onderzoeksgebied bevindt zich midden in de dorpskern van Rozebeke, ten oosten van de kerk, aan het kruispunt van de voorlopers van de huidige *Sint-Annastraat* in het westen en de *Boembeekstraat* in het zuiden.

Een andere bron zijn de Vandermaelenkaarten, die zijn gemaakt door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) ‘Carte topographique de la Belgique’ is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio’s.⁵⁵ Net zoals de Ferrariskaart geeft de Vandermaelenkaart informatie over het landgebruik in het verleden. Er kan een gelijkaardige situatie voor het plangebied worden vastgesteld voor de historische bebouwing en de wegenstructuur. Op de kaart wordt tevens een aanduiding van hoogtelijnen weergegeven (Figuur 24). Rondom de dorpskern worden weilanden en velden afgebeeld.

Om informatie in te winnen over de percelering van het plangebied in het verleden, met name de indeling, vorm, grootte en lengte-breedte verhouding, werden de historische Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geraadpleegd.

De situatie op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) (Figuur 25) is identiek als op de Popp-kaart (Figuur 26) uit de 2de helft 19de eeuw (1842-1879). De perceelsindeling blijft op de beide kaarten identiek en gelijk aan de hedendaagse situatie. Het plangebied bevindt zich binnen drie opgetekende N-Z gerichte percelen. Het gaat mogelijk om dorpsgronden die reeds lange tijd, sinds het ontstaan van het dorp in gebruik zijn geweest voor bewoning. De ongewijzigde verdeling van de percelen doorheen de tijd, wijst er op dat deze waarschijnlijk steeds eigendom zijn geweest van een familie.

⁵⁴ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html

⁵⁵ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>

Figuur 23 Plangebied op de kaart van Ferraris.⁵⁶

⁵⁶ AGIV 2016.

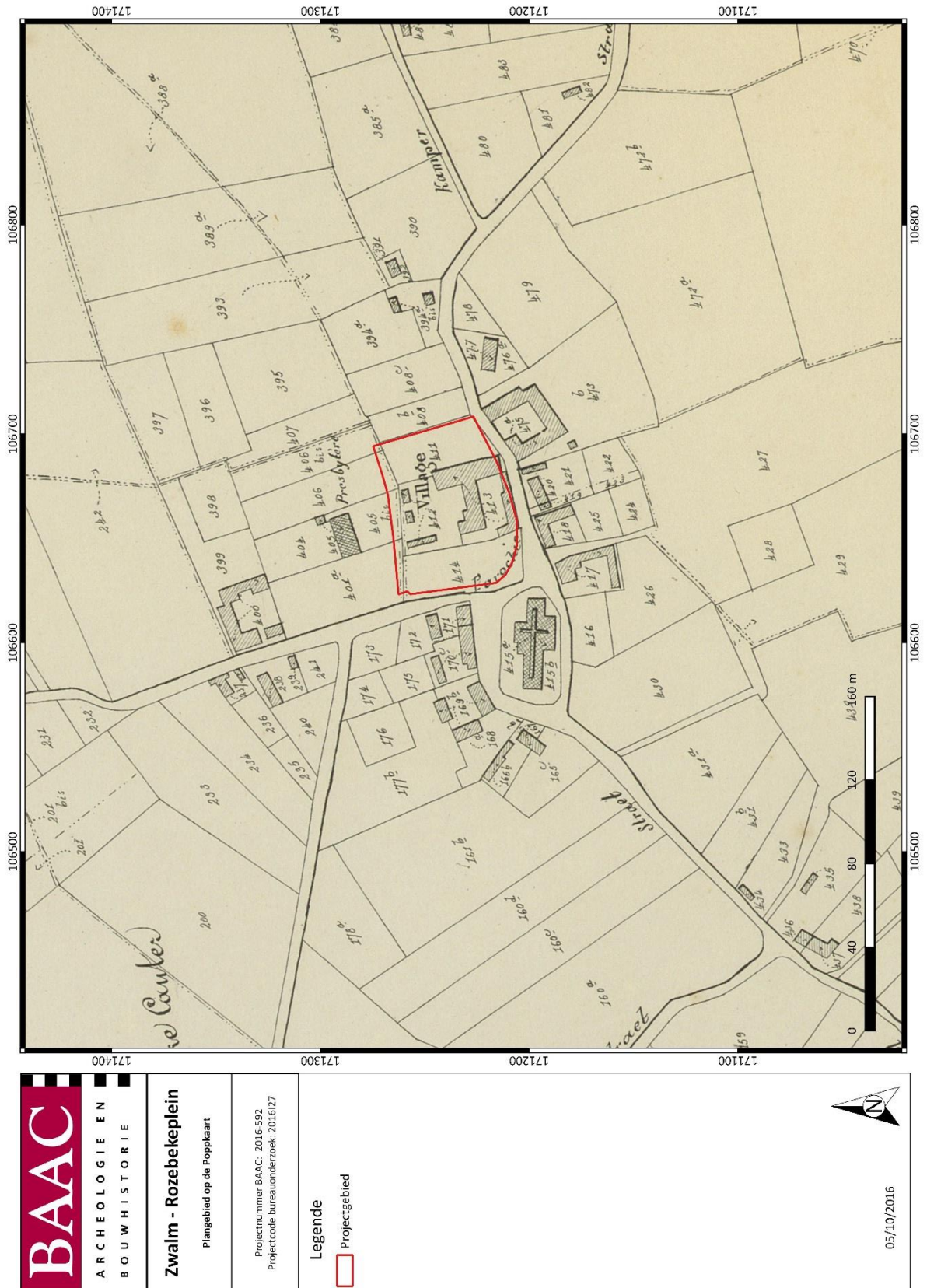
Figuur 24 Situering van het plangebied op de Vandermaelenkaart (1846-1854).⁵⁷

⁵⁷ AGIV 2016.

Figuur 25: Plangebied op de Atlas van Buurtwegen.⁵⁸

⁵⁸ AGIV 2016.

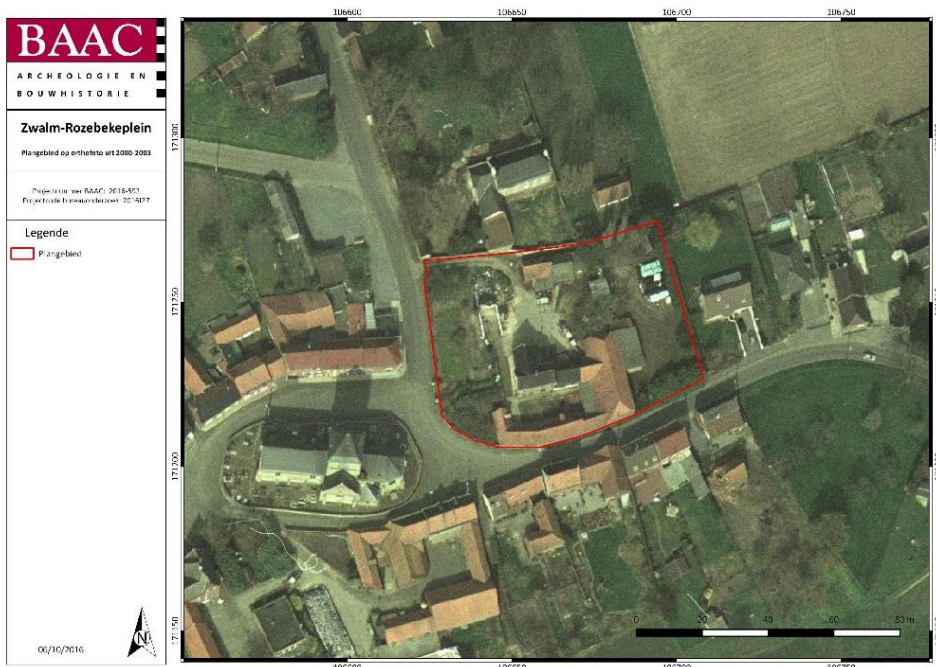
Figuur 26: Plangebied op de Popkaart.⁵⁹⁵⁹ AGIV 2016.

2.2.4 Orthografische kaarten

Aan de hand van orthofoto's kan worden bestudeerd hoe het plangebied in de laatste eeuwen is ingericht. Tussen 1979 en 2016 is op de orthofoto's een gelijkaardige situatie vast te stellen. Het aantal aanwezige gebouwen binnen het plangebied blijft hetzelfde (Figuur 27, Figuur 28, Figuur 29, Figuur 30 en Figuur 10).

Figuur 27: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 1979-1990.⁶⁰

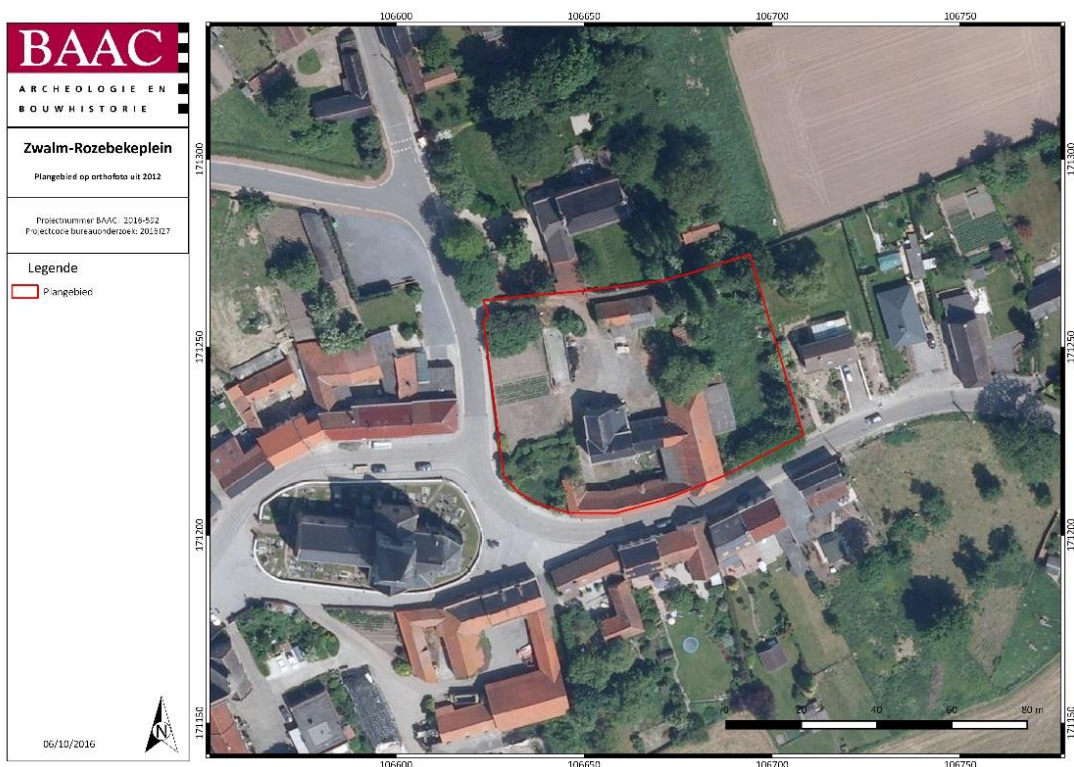
Figuur 28: Situering plangebied op de orthofoto uit 2000-2003.⁶¹

⁶⁰ AGIV 2016.

⁶¹ AGIV 2016.

Figuur 29: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 2005-2007.⁶²

Figuur 30: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 2012.⁶³

⁶² AGIV 2016.

⁶³ AGIV 2016.

2.2.5 Archeologische data

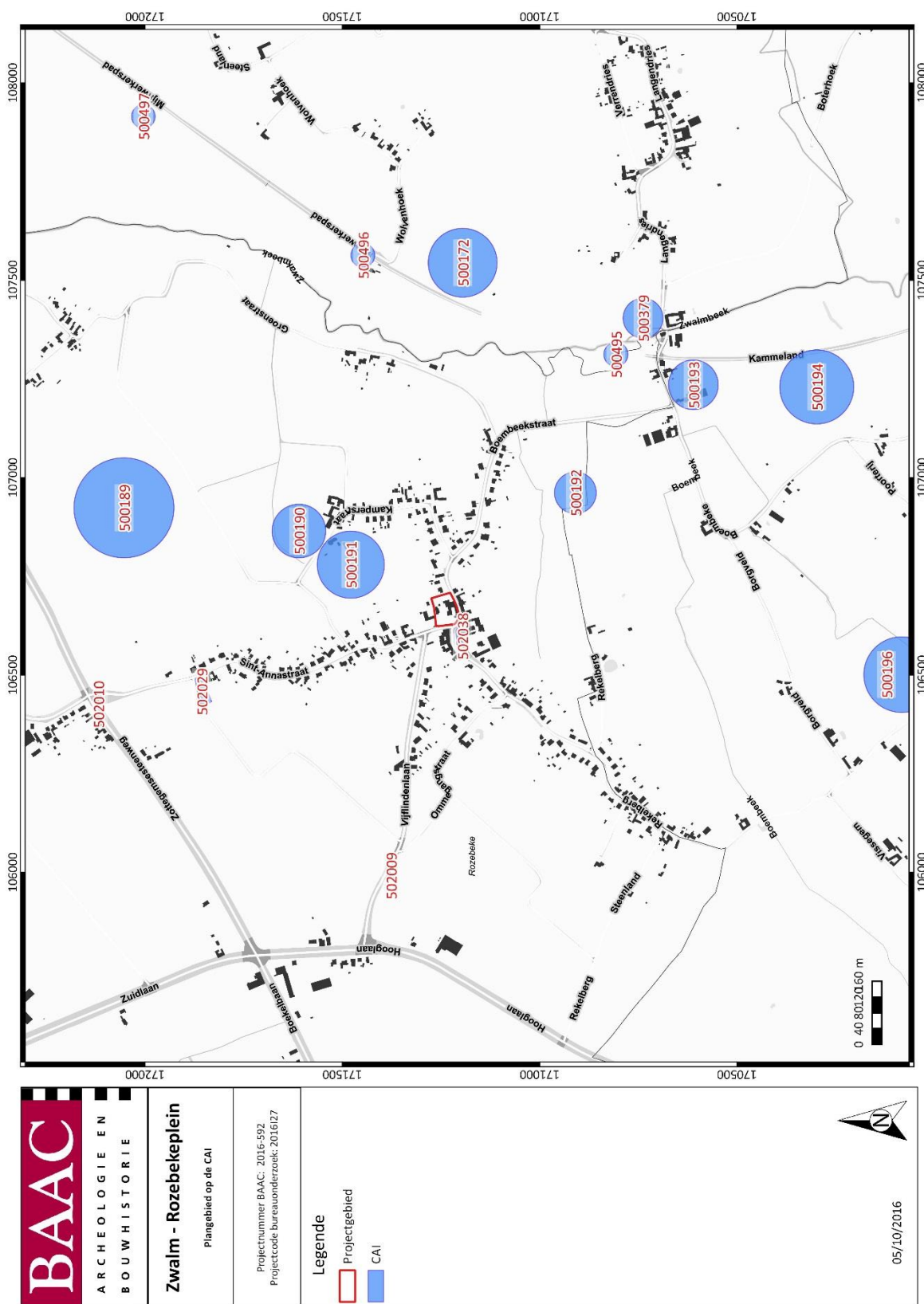
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden. Een overzicht:

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁶⁴

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
502038	O.L.V.-KERK, MET OORSPRONKELIJKE KERN UIT DE MIDDELEEUWEN.
502009	O.L.V. VAN VIJF LINDEN KAPEL, UIT DE 18 ^{DE} EEUW.
502010	SINT-ANNAKAPEL, UIT DE 17 ^{DE} EEUW.
502029	KOUTERMOLEN UIT DE 18 ^{DE} EEUW.
500189	VONDSTCONCENTRATIE BOUWMATERIAAL EN AARDEWERK UIT DE ROMEINSE PERIODE. DE VERMOEDELIJKE AANWEZIGHEID VAN EEN ROMEINSE VILLA.
500190	VONDSTCONCENTRATIE BOUWMATERIAAL EN AARDERK UIT ROMEINSE PERIODE.
500191	LOSSEVONDST BOUWMATERIAAL UIT ROMEINSE PERIODE.
500497/500496/500495	LIJNELEMENTEN DIE IN VERBAND KUNNEN WORDEN GEBRACHT MET DE ROMEINSE WEG TUSSEN BLICQUY EN VELZEKE. ⁶⁵
500192	LOSSE VONDST ROMEINS BOUWMATERIAAL EN LITISCHE ARTEFACTEN UIT DE STEENTIJD.
500379	VONDSTCONCENTRATIE UIT ROMEINSE PERIODE.
500172	VONDSTCONCENTRATIE ROMEINS BOUWMATERIAAL.
500193	VONDSTCONCENTRATIE VAN AARDEWERK EN BOUWMATERIAAL UIT DE ROMEINSE PERIODE.
500194	VONDSTCONCENTRATIE VAN AARDEWERK EN BOUWMATERIAAL UIT DE ROMEINSE PERIODE.
500196	VONDSTCONCENTRATIE VAN BOUWMATERIAAL UIT DE ROMEINSE PERIODE.

⁶⁴ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

⁶⁵ Boringen werden uitgevoerd door Marc Rogge en Marc Velghe.

Figuur 31: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving.⁶⁶

⁶⁶ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

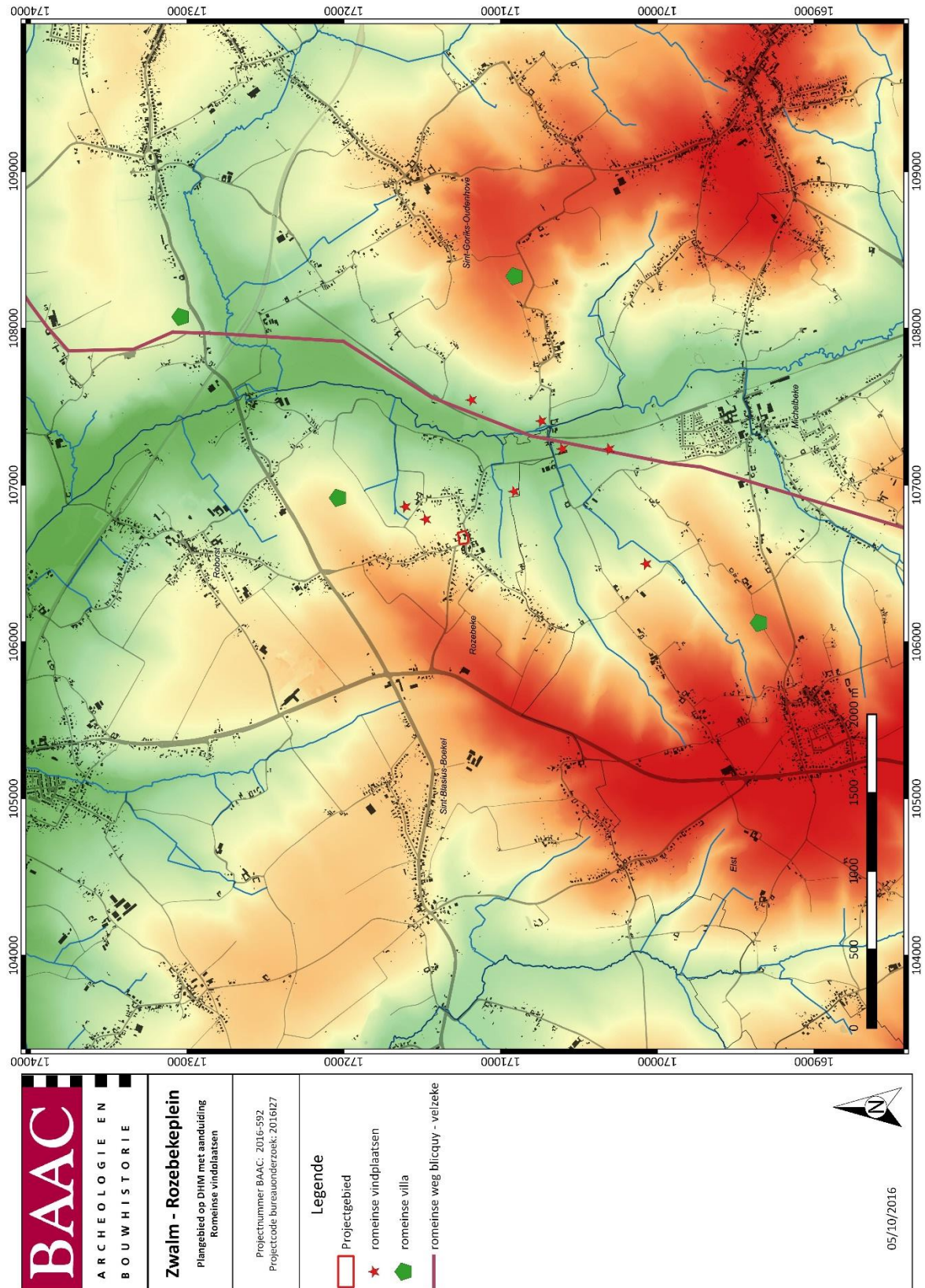
De gekende vindplaatsen in de omgeving van het plangebied dateren voornamelijk uit de Romeinse periode. Het is helemaal niet vreemd aangezien de Romeinse weg van Velzeke naar Bavay door deze streek loopt (Figuur 32). Bovendien heeft systematisch onderzoek in de vorm van het boren en veldprospecties door Marc Rogge en enkele amateurarcheologen de Romeinse vindplaatsen en de situering van de Romeinse weg in kaart kunnen brengen.

Figuur 32: Het wegennet in Noord Gallië en Germania inferior tijdens de eerste eeuw na Chr.⁶⁷

Op basis van de gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris konden volgende Romeinse vindplaatsen en Romeinse weg in de omgeving van het plangebied worden weergegeven. Opvallend is dat de mogelijke aanwezige Romeinse villa's zich op de hoger gelegen delen bevinden en uitkijken op de vallei van de Zwalmbeek waarlangs de Romeinse weg loopt. De Romeinse vindplaatsen van aardewerk en bouw materiaal bevinden zich telkens in de buurt van de Romeinse weg of in de buurt van een aftakking van de Zwalmbeek (Figuur 33).

⁶⁷ Rogge 2004, 174.

Figuur 33: Aanduiding van Romeinse vindplaatsen aan de hand van de gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris in de omgeving van het plangebied.⁶⁸

Vindplaatsen uit de steentijd zijn minder goed gekend voor de regio. Te Rozebeke – Den caeseman (CAI 500192) werd een vondstconcentratie van lithisch materiaal vastgesteld en zo’n 1,5 km ten zuiden van het plangebied in Michelbeke werden vondsten uit het neolithicum aangetroffen (CAI 502963). Sporen uit de ijzertijd werden 1,7 km ten zuiden van het plangebied gevonden tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2014 (CAI 209005).⁶⁹

Uit de middeleeuwen dateert de O.L.V. kerk (CAI 502038) net ten westen van het plangebied. Voor de nieuwe tijd zijn de Sint-Annakapel (CAI 502010) uit de 17de eeuw, de O.L.V. van vijf linden kapel (CAI 502009) uit de 18de eeuw en de Koutermolen (CAI 502029) uit de 18de eeuw bekend.

2.3 Besluit

2.3.1 Archeologische verwachting

Op de historische kaarten is het plangebied als erf met bebouwing weergegeven en bestaat het uit een drie grote percelen, die zich in de dorpskern van Rozebeke bevinden. Het perceel is waarschijnlijk reeds sinds het ontstaan van het dorp bebouwd geweest, gezien deze centrale ligging naast de dorpskerk. Het ontstaan van het dorp kan mogelijk gesitueerd worden in de middeleeuwen. Op de terreinen bevindt zich nog tot op de dag van vandaag een hoeve van het semi-gesloten type met aanbehorende stallen. De kern van deze hoeve gaat vermoedelijk terug op oudere versies van het gebouw die ten minsten uit de 18de eeuw dateert. Het valt echter niet uit te sluiten dat ook resten uit oudere tijden (middeleeuwen) zich onder de bestaande funderingen bevinden. Een oudere voorganger van het gebouw kan zich eveneens elders binnen het plangebied bevinden.

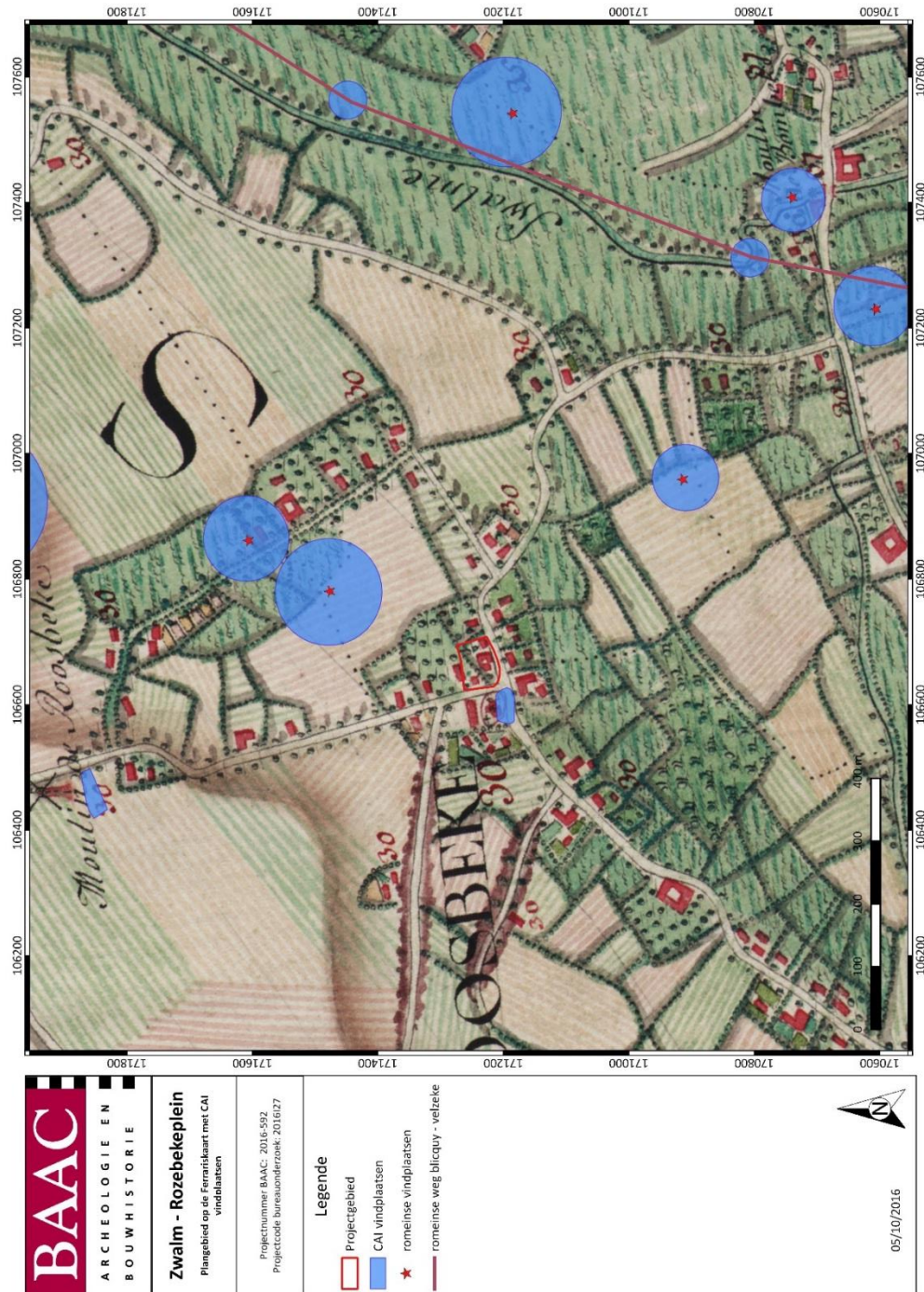
In de omgeving van het plangebied is een groot aantal archeologische waarden bekend in de Centraal Archeologische Inventaris. Het gaat voornamelijk om vondstconcentraties van aardewerk en bouw materiaal uit de Romeinse periode, mogelijk enkele aanwezige Romeinse villa’s en de Romeinse weg Van Blicquy naar Velzeke. De locatie van de villa’s situeert zich in alle gevallen op de flanken van de heuvelrug die uitkijkt op de vallei van de Zwalmbeek. Het plangebied bevindt zich op een gelijkaardige locatie in het landschap. Door deze vallei loopt eveneens voor een groot stuk de Romeinse weg. Enkele van de Romeinse vindplaatsen bevinden zich in de zeer nabije omgeving van het plangebied. Specifiek werden de Romeinse vondstconcentraties gedaan in de buurt van de Romeinse weg, aan waterlopen en op de overgang van de hoge- naar lageregelegen gebied.

Het bureauonderzoek bracht geen concrete aanwijzingen omtrent de aanwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoeksterrein op. Wel blijft er, gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving, een middelhoge verwachting voor archeologische sites uit de metaaltijden tot late middeleeuwen/Nieuwe Tijd en een specifieke hoge verwachting voor de Romeinse periode. Archeologisch onderzoek in de nabije en ruime omgeving van het onderzoeksterrein toonde immers aan dat de regio in de Romeinse periode relatief intensief bewoond (Romeinse villae) en doorkruist (Romeinse weg) werd. Vooral het systematisch onderzoek van Marc Rogge toont het belang van de regio in de Romeinse periode aan. Daarnaast kunnen eveneens sporen worden aangetroffen die te maken hebben met de ontstaansgeschiedenis van Rozebeke. Meer bepaald toont de aanwezigheid van de middeleeuwse dorpskerk, net naast het terrein en de hoeve uit de 18de eeuw op het terrein, het belang van het terrein in de dorpsontwikkeling van Rozebeke.

Op de bodemkaart wordt het plan ingedeeld in *bebouwde zone* (OB) en *sterk afgegraven gronden* (OT). In de omgeving van het plangebied bevinden zich *matig droge leembodems zonder profiel* (Acp),

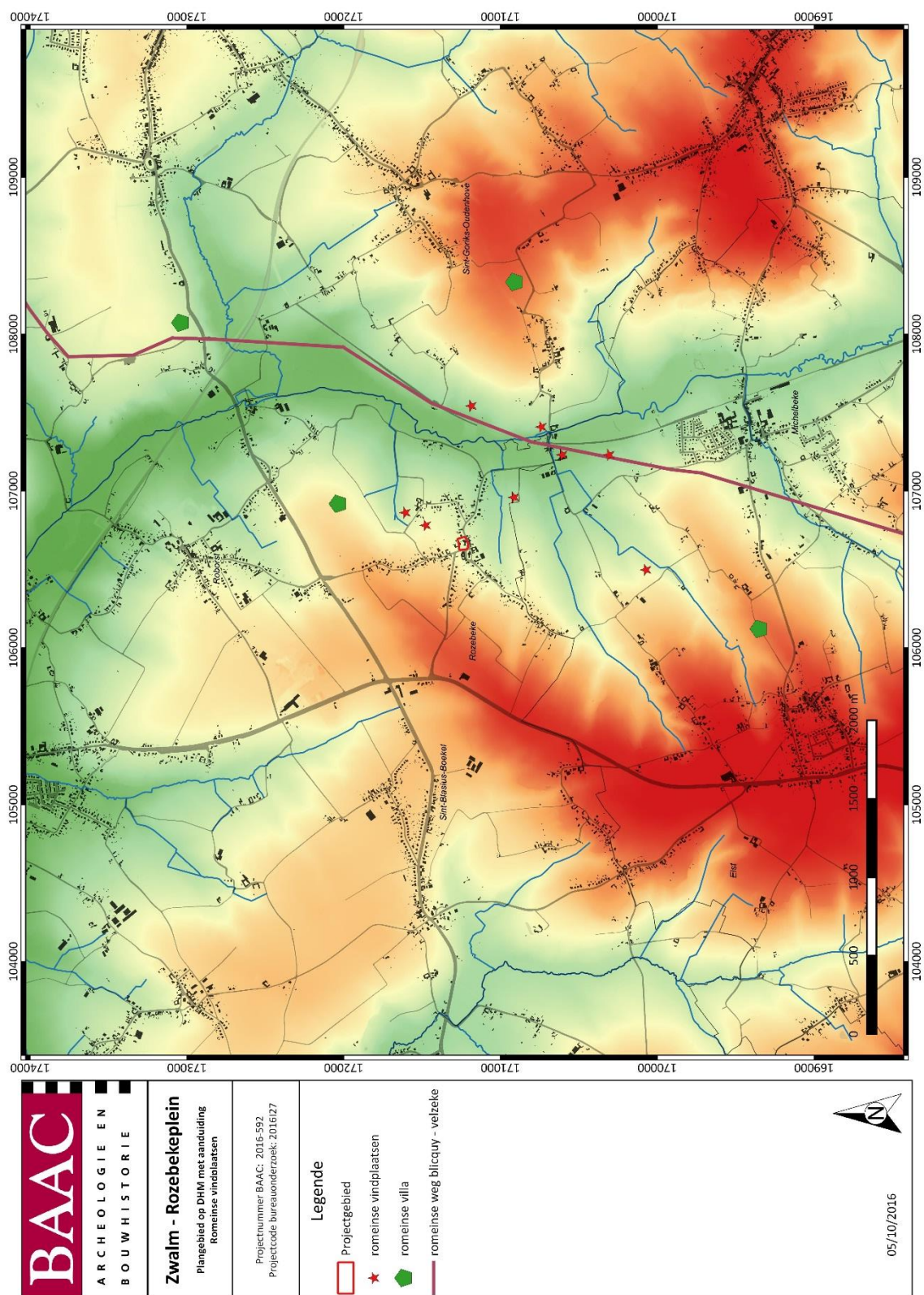
⁶⁹ Reyns *et al.* 2014.

matig droge leembodems met textuur B-horizont (Aca) en droge leembodems met textuur B-horizont (Aba1). De geomorfologische kaart geeft van hoog naar lager gebied, een concaaf en vervolgens een convex patroon weer. Het plangebied zelf lijkt zich dus op een soort plateau te bevinden. Het terrein zal dus zowel met processen van erosie als aanvoer van colluvium hebben te maken gehad, waardoor niet exact kan bepaald worden of eventueel archeologische aanwezigheid is toegedekt of geërodeerd.

Figuur 34: Syntheseplan bureauonderzoek, lokaal.⁷⁰

⁷⁰ AGIV 2016.

Figuur 35: Syntheseplan bureauonderzoek, regionaal.⁷¹

⁷¹ AGIV 2016.

2.3.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Aard potentiële kennisvermeerdering

Tijdens het bureauonderzoek werd aangetoond dat binnen het onderzoeksterrein een hoge archeologische verwachting kan worden vooropgesteld voor de mogelijke aanwezigheid van een archeologische site. Gezien het om een verkavelingsvergunning gaat, wordt het volledige terrein als te verstoren gebied beschouwd met uitzondering van de stalvolumes die blijven behouden (462 m²).

Gekende verstoringen: Bouwzones en tuinzones op kavels A en B, erf met parkeerzones op kavel C. Herinrichting/herinvulling van functie stallen (worden niet gesloopt). Slopen van bestaande woonhoeve.

Inventaris Bouwkundig Erfgoed: De hoeve te Rozebekeplein 5 is vastgesteld als bouwkundig erfgoed en beschermd als stad- of dorpsgezicht.

Archeologische verwachting: Het bureauonderzoek bracht geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoeksterrein. Wel blijft er, gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving, een middelhoge verwachting voor archeologische sites uit de metaaltijden tot late middeleeuwen/nieuwe tijd en met een specifieke hoge verwachting voor het aantreffen van erfgoed uit de Romeinse periode. Daarnaast kunnen eveneens sporen worden aangetroffen met betrekking tot oudere fasen van de aanwezige hoeve en/of de ontstaansgeschiedenis van het dorp Rozebeke. Deze sites situeren zich in regel in één archeologisch vlak, net onder de (oude) bouwvoor. Mogelijke invloed van erosie en sedimentatie kunnen de bodemopbouw mogelijk bewaard of verstoord hebben. Archeologische sites met intensieve bebouwing met complexe verticale stratigrafie kunnen eveneens worden verwacht.

Impact bouwwerken: Voor aan verkavelingsaanvraag wordt de volledige oppervlakte van het terrein als te verstoren zone beschouwd. De bestaande gebouwen die niet worden afgebroken, worden weliswaar in mindering gebracht. Het gaat in totaal om een oppervlakte van 4280 m² – 462 m².

Waardering potentieel kennisvermeerdering

Aangezien het hier een aanvraag tot een verkavelingsvergunning betreft en de voorgestelde bouwingsrepen nog kunnen wijzigingen, wordt er van een totale vernietiging van het terrein uitgegaan. Het gaat in totaal om ca. 4280 m², waarvan 462 m² van gebouwen die blijven bestaan in mindering kan worden gebracht. Het betreft dus een oppervlakte van ca. 3818 m².

De waarde van het potentieel op kennisvermeerdering wordt, indien er zich erfgoed in de bodem blijkt te bevinden, matig hoog ingeschat. Hoewel het een terrein betreft met een beperkt oppervlakte, is de kennisvermeerdering bij het aantreffen van eventuele resten van een Romeinse villa en/of middeleeuwse structuur zeer specifieke kennis die kan bekomen worden.

Evenwel moeten om de eventuele verstoringsgraad van de bodem te kennen en de aanwezigheid van archeologische sporen te onderzoeken, een ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven op het terrein worden uitgevoerd.

2.3.1 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na afronding van het bureauonderzoek stelt BAAC Vlaanderen bvba vast dat verder vooronderzoek noodzakelijk is. Er werd namelijk onvoldoende informatie gegenereerd tijdens deze fase van het vooronderzoek om een mogelijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven en dus een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen.

Aangezien de specifieke verwachting i.v.m. Romeinse aanwezigheid en mogelijke middeleeuwse sporen die verband houden met de ontstaansgeschiedenis van Rozebeke, wordt verder onderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven noodzakelijk geacht.

Op basis van dit sleuvenonderzoek kan eventueel verder onderzoek met betrekking tot mogelijk aanwezige oudere funderingen van de 18de eeuwse hoeve (na de sloop van het gebouw) in kaart worden gebracht.

2.3.2 Samenvatting

Aan het Rozebekeplein te Zwalm (Rozebeke) plant de opdrachtgever de sloop van een 18de eeuwse hoeve en de verkaveling van het terrein in 3 kavels met een nieuwbouwproject. De stallen van de 18de eeuwse hoeve blijven bestaan en worden opgenomen in het nieuwbouwproject. Gezien het om een verkaveling gaat, wordt de volledige oppervlakte, min de gebouwen die blijven staan, onderwerp van het onderzoek.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd beslist vooronderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van een proefsleuven uit te voeren om zodoende een beter inzicht te krijgen in de gaafheid van de bodem en de aanwezigheid van archeologische sporen binnen het plangebied.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van alle beschikbare bodem-, geologische en historische kaarten, orthofoto's en archeologische gegevens. Tevens werden de – nog niet in detail uitgewerkte – plannen van de opdrachtgever geplot op de bestaande situatie. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het onderzoekspotentieel van het plangebied en kon een specifieke verwachting ten aangaan van de archeologische waarden op het terrein worden vastgesteld.

Het bureauonderzoek toont aan dat de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel is, gezien de landschappelijke ligging van het terrein en gekende archeologische gegevens uit de omgeving. Er wordt dan ook een hoge verwachting opgesteld voor sporen en sites uit de Romeinse periode die in verband kunnen worden gebracht met de reeds aangetroffen Romeinse weg, Romeinse vindplaatsen en mogelijk aanwezige Romeinse villae. Een middelhoge verwachting kan eveneens worden opgesteld voor sporen en structuren die verband houden met de ontstaansgeschiedenis van het dorp Rozebeke. De aanwezigheid van rurale sites vanaf de metaaltijden tot de middeleeuwen/nieuwe tijd is tevens niet uit te sluiten.

De potentiële kenniswinst van een onderzoek betreft zeer specifieke kennis. Een ingreep in de bodem door middel van proefsleuven wordt daarom aangewend om meer inzicht te verkrijgen in de gaafheid van het terrein en de aanwezigheid van archeologische sporen.

2.3.3 Samenvatting breed publiek

Aan het Rozebekeplein te Zwalm (Rozebeke) plant de opdrachtgever de sloop van een 18de eeuwse hoeve en de verkaveling van het terrein in 3 kavels met een nieuwbouwproject. De stallen van de 18de eeuwse hoeve blijven en worden opgenomen in het nieuwbouwproject. Gezien het om een verkaveling gaat wordt de volledige oppervlakte, min de gebouwen die blijven staan, onderwerp van het onderzoek.

Op basis van een bureauonderzoek waarbij historisch kaartmateriaal, bodemkaarten en gekende archeologische waarden uit de omgeving werden bestudeerd, kon worden vastgesteld dat verder onderzoek nodig is om de archeologische waarde van het plangebied vast te stellen. Dit resulteert in het onderzoeken van het terrein doormiddel van een vooronderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Bestaande toestand plangebied.	8
Figuur 2: Toekomstige toestand van plangebied.	9
Figuur 3: weergave van de geplande ingreep (plot door BAAC op GRB-kaart).	10
Figuur 4: Terreinfoto's ter bevestiging van ontoegankelijkheid.	12
Figuur 5: Plangebied op de GRB-kaart.	15
Figuur 6: Projectgebied op de topografische kaart.	16
Figuur 7: Projectgebied op de DHM-kaart met weergave van de hydrografie (omgeving).	17
Figuur 8: Hoogteverloop terrein in N-Z-richting.	18
Figuur 9 Hoogteverloop terrein in W-O-richting.	18
Figuur 10: Projectgebied op de orthofoto.	19
Figuur 11: De Leemstreek in Vlaanderen.	20
Figuur 12: Eolisch transport van zand en silt (leem) door suspensie, soltatie en rollen.	21
Figuur 13: Ontstaan van de Zandstreek, Zandleemstreek en Leemstreek.	22
Figuur 14: Erosie, sedimentatie en bodemvorming in de Leemstreek.	23
Figuur 15: Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	24
Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.	25
Figuur 17): Kenmerken van de quartairgeologische kaart voor wat betreft het plangebied.	26
Figuur 18: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.	27
Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemerosiekaart van Vlaanderen.	28
Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart.	29
Figuur 21: Kaart van Horenbault (1619) met situering Rozebeke.	31
Figuur 22: Hoeve van het semi-gesloten type te Rozebekeplein 5, Rozebeke (Zwalm).	31
Figuur 23 Plangebied op de kaart van Ferraris.	33
Figuur 24 Situering van het plangebied op de Vandermaelenkaart (1846-1854).	34
Figuur 25: Plangebied op de Atlas van Buurtwegen.	35
Figuur 26: Plangebied op de Poppkaart.	36
Figuur 27: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 1979-1990.	37
Figuur 28: Situering plangebied op de orthofoto uit 2000-2003.	37
Figuur 29: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 2005-2007.	38
Figuur 30: Situering van het plangebied op de orthofoto uit 2012.	38
Figuur 31: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving.	40
Figuur 32: Het wegennet in Noord Gallië en Germana inferior tijdens de eerste eeuw na Chr.	41
Figuur 33: Aanduiding van Romeinse vindplaatsen aan de hand van de gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris in de omgeving van het plangebied.	42
Figuur 34: Synthesepan bureauonderzoek, lokaal.	44
Figuur 35: Synthesepan bureauonderzoek, regionaal.	45

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied. 39

5 Lijst met plannen

Projectcode	2016I27
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	P1
Figuurnummer	<i>Figuur 6</i>
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	1970
Plannummer	P2
Figuurnummer	<i>Figuur 5</i>
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P3
Figuurnummer	<i>Figuur 3 en Figuur 10</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Inplanting verkaveling geprojecteerd op orthofoto
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P4
Figuurnummer	<i>Figuur 1 en Figuur 2</i>
Type plan	bouwplan
Onderwerp plan	Inplantings-en bouwplan huidige en toekomstige toestand
Aanmaakschaal	1:500
Aanmaakwijze	digitaal
datum	10/12/2015
Plannummer	P5
Figuurnummer	<i>Figuur 7</i>
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P6
Figuurnummer	<i>Figuur 7</i>
Type plan	Hydrografisch plan
Onderwerp plan	Vlaamse Hydrografische Atlas geprojecteerd op het Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving

Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P7
Figuurnummer	<i>Figuur 15</i>
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de geologische kaart van het tertiair
Aanmaakschaal	1:5000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P8
Figuurnummer	<i>Figuur 16</i>
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de geologische kaart van het quartair
Aanmaakschaal	1:50000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P9
Figuurnummer	<i>Figuur 26</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	analoog
datum	1846-1854
Plannummer	P10
Figuurnummer	<i>Figuur 18</i>
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied geprojecteerd op de bodemkaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:5.000
Aanmaakwijze	analoog
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P11
Figuurnummer	<i>Figuur 19</i>
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op bodemerosiekaart van Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:150.000
Aanmaakwijze	digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
Plannummer	P12
Figuurnummer	<i>Figuur 20</i>
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied op de bodemgebruikskaart
Aanmaakschaal	1:100000
Aanmaakwijze	digitaal
Datum	06/10/2016 (raadpleging)

Plannummer	P13
Figuurnummer	<i>Figuur 23</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Kaart van Ferraris
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	analoog
datum	1771-1778
Plannummer	P14
Figuurnummer	<i>Figuur 25</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1841
Plannummer	P15
Figuurnummer	<i>Figuur 24</i>
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Kaart Vandermaelen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
datum	1854
Plannummer	P16
Figuurnummer	<i>Figuur 10</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	Meest recent
Plannummer	P17
Figuurnummer	<i>Figuur 27</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	1979-1990
Plannummer	P18
Figuurnummer	<i>Figuur 28</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2000-2003
Plannummer	P19
Figuurnummer	<i>Figuur 29</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal

datum	2005-2007
Plannummer	P20
Figuurnummer	<i>Figuur 30</i>
Type plan	orthofoto
Onderwerp plan	Het plangebied geprojecteerd op een orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2012
Plannummer	P21
Figuurnummer	<i>Figuur 31</i>
Type plan	CAI-kaart
Onderwerp plan	CAI vondstlocaties
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	2001-2016
datum	06/10/2016 (raadpleging)
plannummer	P22
Figuurnummer	<i>Figuur 34 en Figuur 35</i>
Type plan	Grondplan
Onderwerp plan	Synthesepan bureauonderzoek lokaal en regionaal op de DHM
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)
plannummer	P23
Figuurnummer	<i>Figuur 33</i>
Type plan	DHM-kaart
Onderwerp plan	Aanduiding Romeinse vindplaatsen in de omgeving van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	06/10/2016 (raadpleging)

6 Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016. [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

BEYAERT M, ANTROP M, DE MAEYER P, VANDERMOTTEN C, BILLEN C, DECROLY JM, ... & WAYENS B 2006. België in kaart: de evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie, Brussel: Lannoo.

BOGEMANS F. & VAN MOLLE M. (2005): Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - kaartblad 30-38, Geraardsbergen en Ath (deel). Brussel, Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijkdommen.

BORSBOOM A. & VERHAGEN 2012. KNA Leidaraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). SIKB.

BORREMANS M. 2015. *Geologie van Vlaanderen*. Gent, Academia Press.

CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016. *CAI Databank* [online], (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

DOV VLAANDEREN 2016: *Databank Ondergrond Vlaanderen, bodemkaarten, geologische kaarten* [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016: *Dorpskern Rozebeke. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, ID 302300* [online], (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016: *Zwalm. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, ID 120306* [online], (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016: *Rozebeke. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, ID 121623* [online], (geraadpleegd op 05 oktober 2016).

REYNS N., BRUGGEMAN J. CLEDA B. 2014. *Archeologisch vooronderzoek Michelbeke (Brakel) – Hovendaal*. Rapporten All-Archeo bvba 236. Bornem.

ROGGE M. 2004. *Het wegennet van de Romeinen in Gallië en Germanië*. In: Vlaanderen. Jaargang 53. Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond. Tielt, 174.

VANDEPUTTE O. 2008. *Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten Oost-Vlaanderen*. Lannoo.